

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำ
 - 1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 2.1 ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 2.2 แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาสและอโวลิโอ (Bass and Avolio)
3. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.1 อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.2 หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.3 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยในประเทศ

ภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำเป็นความสามารถในการนำ ซึ่งเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและศึกษามานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำหรือเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาเรื่องของภาวะผู้นำนั้นจะศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะของผู้นำ อำนาจของผู้นำ พฤติกรรมของผู้นำแบบต่าง ๆ ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลายและแตกต่างกันดังนี้

ปรีชา ทศน์ละไม (2549 : 21) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ การสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความกลมเกลียว ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงาน ผู้ตาม ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงาน เป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ องค์กร

รัตติกรณ จงวิศาล (2550 : 45) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถหรือกระบวนการ ที่บุคคลมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่มคน สามารถกระตุ้นจิตใจให้บุคคลอื่นเชื่อถือยอมรับและ ทำให้เกิดความพยายาม และความสามารถที่สูงขึ้นในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยูทธ ชูสอน (2557 : 6) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถ ในการนำ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจและ มีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้วเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถ ในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งได้ศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะของผู้นำ อำนาจของผู้นำ พฤติกรรมของผู้นำแบบต่าง ๆ

ยุกต์ (Yukl. 2000 : 89) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการอิทธิพลของบุคคลคนหนึ่ง ที่มีต่อคนอื่น ในองค์กรในด้านต่าง ๆ ทั้งการเป็นคนชี้แนะการจัด โครงสร้าง การอำนวยความสะดวก และการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล

รูสเซีย และอาคฮัว (Lussier and Achua. 2001 : 78) ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือ กระบวนการที่มีอิทธิพลโน้มน้าวระหว่างผู้นำและผู้ตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการเปลี่ยนแปลง

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการใช้กระบวนการ ในการบริหารงาน ใช้อำนาจที่มีอยู่ในตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมผู้ร่วมงาน มีความอดทน กล้าตัดสินใจ ภาวะผู้นำ เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และสามารถวัดได้จากการแสดงออกในการกระทำของผู้นำ และสามารถ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยูทธ ชูสอน (2557 : 54) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีภาวะ ผู้นำว่า มีงานเขียนอย่างกว้างขวาง และมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งในที่นี้จะนำเสนอ เป็น 5 กลุ่มโดยสรุป ดังนี้

1. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Leadership Theory)

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะมีความเชื่อว่าคนบางคนเกิดมาเพื่อเป็นผู้นำ และมีลักษณะที่สำคัญที่ทำให้ผู้นำแต่ละคนมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น จนกล่าวได้ว่าคุณลักษณะ

ของผู้นำเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำตัวที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม อุปนิสัยให้ผู้อื่นเห็น โดยแบ่งคุณลักษณะของภาวะผู้นำได้ดังนี้ (Dubrin. 2010 a : 35 - 47)

1.1 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป (General Personality Traits) เป็นคุณลักษณะซึ่งสามารถสังเกตได้ทั้งภายในและภายนอกงาน คุณลักษณะทั่วไปจะสัมพันธ์กับความสำเร็จและความพึงพอใจทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในตนเอง ความอ่อนน้อมถ่อมตัว ความไว้วางใจได้ ความซื่อสัตย์และมีจริยธรรม การเป็นบุคคลที่เปิดเผยม การแสดงออกที่เหมาะสม ความอบอุ่นและเอื้ออาทร และมีอารมณ์ขัน

1.2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Task-related Personality Traits) เป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในงานมีดังนี้ ความตั้งใจในการทำงาน ความมั่นคงทางอารมณ์ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การควบคุมภายในตนเอง และความกล้าหาญ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะมีแนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theory of Leadership) ของกรีกและโรมัน โบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือโดยกำเนิด (Born Leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงทั้งด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral Leadership Theory)

ประมาณปลาย ค.ศ. 1940 นักทฤษฎีภาวะผู้นำหลายคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำว่ายังมีข้อบกพร่องอยู่และไม่ครอบคลุมประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ดังนั้นจึงทำให้นักวิจัยกลุ่มพฤติกรรมศาสตร์หันมาสนใจศึกษาพฤติกรรมของภาวะผู้นำอย่างจริงจัง โดยมีกรอบของแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นควรเป็นอย่างไร และสมมติฐานว่า “ภาวะผู้นำถูกสร้างขึ้นได้ เพราะพฤติกรรมการนำที่ไม่ได้มีมาโดยกำเนิด” โดยศึกษาว่ารูปแบบพฤติกรรมใดที่ดีที่สุดในการเป็นผู้นำ และในปัจจุบันนักวิจัยก็ยังคงทำวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพฤติกรรมของภาวะผู้นำในองค์กรที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงทำให้มีนักวิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของภาวะผู้นำอยู่หลายกลุ่ม โดยมีรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีดังต่อไปนี้ (Achua and Lussier. 2010 : 64)

2.1 การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa) (State University of Iowa Studies) ในปี ค.ศ. 1930 ก่อนที่ทฤษฎีพฤติกรรมของภาวะผู้นำจะเป็นที่นิยม เคิร์ต เลวิน และคณะ (Kurt Lewin and et al.) ได้ศึกษารูปแบบพฤติกรรมของภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยไอโอวา (Iowa) โดยมุ่งความสนใจไปที่พฤติกรรมของผู้นำ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic Leadership Style) เป็นภาวะผู้นำที่มีพฤติกรรมออกคำสั่งให้ผู้ตามปฏิบัติตาม ผู้นำจะเป็นผู้ตัดสินใจเพียงคนเดียวว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไร และให้ผู้ตามเป็นผู้ปฏิบัติ ส่วนผู้นำ

จะติดตามใกล้ชิดกับหัวหน้างานกลุ่มต่างๆ แบบที่ 2 ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership Style) เป็นภาวะผู้นำที่ให้ความสำคัญกับผู้ตามมากและจะไม่เน้นการใช้อำนาจหน้าที่ แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ หรือมอบหมายให้กลุ่มตัดสินใจเลือกวิธีการทำงานด้วยตนเอง โดยจัดตั้งอยู่ในรูปของคณะกรรมการ ซึ่งบางครั้งเรียกว่าแบบมีส่วนร่วมหรือแบบเสมอภาค ผู้นำจะไม่เข้าไปแนะนำหรือดูแลการทำงานของผู้ตามอย่างใกล้ชิด ซึ่งจากรูปแบบภาวะผู้นำทั้งสองรูปแบบดังกล่าวในข้างต้น พบว่า ผู้นำแบบประชาธิปไตยมีผลทำให้การบริหารจัดการของผู้บริหารประสบความสำเร็จและทำให้องค์กรมีการพัฒนามากกว่าภาวะผู้นำแบบเผด็จการ แต่อย่างไรก็ดีจากผลการวิจัยในระยะต่อมาพบว่า ผลลัพธ์ที่ได้มีความไม่แน่นอน เช่น บางครั้งภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยได้ผลลัพธ์ต่ำกว่าภาวะผู้นำแบบเผด็จการ ยกเว้นผลลัพธ์ด้านความพึงพอใจของผู้ตามมีความแน่นอน คือ ผู้ตามที่มีผู้นำแบบประชาธิปไตยจะมีความพึงพอใจต่อผู้นำสูงกว่าผู้นำแบบเผด็จการ

2.2 การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio) (The Ohio State University Studies) การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio) เริ่มศึกษาในปี ค.ศ. 1950 โดยการริเริ่มของคาร์รอล แอล ชาร์ทเทิล (Carrol L. Shartle) และต่อมาจอห์น เค เฮมพิล และแอลวิน อี คูนซ์ (John K. Hemphill and Alvin E. Coons) ได้ศึกษาและพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมของผู้นำชื่อว่าแบบสอบถามที่อธิบายพฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior Description Questionnaire : LBDQ) ซึ่งแบบวัดดังกล่าวสามารถจำแนกผู้นำออกได้ 2 ด้าน คือ 1) ด้านกิจสัมพันธ์ (Initiating Structure) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกกับผู้ตามที่มุ่งเน้นความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ได้แก่ การจัดโครงสร้างขององค์กร การกำหนดคุณลักษณะของงานที่องค์กรต้องการ การกำหนดบทบาทของผู้นำและผู้ตาม การมอบหมายงานและความรับผิดชอบ การกำหนดวิธีการสื่อสาร การกำหนดวิธีการทำงาน และการจัดตารางการทำงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งงานสำเร็จ 2) ด้านมิตรสัมพันธ์ (Consideration) เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม ในด้านการยอมรับความคิดเห็น ความไว้วางใจต่อกัน ชื่นชมและรับฟังความคิดเห็นของผู้ตาม มีการสื่อสารสองทาง ยอมรับคำแนะนำของผู้ตามและนำมาเป็นแนวทางในการตัดสินใจ การแสดงความห่วงใยต่อผู้ตาม เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มุ่งมิตรสัมพันธ์ของผู้นำ (Daft. 2008 : 64, Achua and Lussier. 2010 : 67 - 68)

2.3 การศึกษาวิจัยภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) (The University of Michigan) ในปี ค.ศ. 1946 ขณะที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio) กำลังศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่นั้น นักวิจัยของศูนย์วิจัยแห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) นำโดยเรนซิส ลิกิเอร์ท (Rensis Likert) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ซึ่งได้พัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์

ของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผล ที่ประกอบด้วย ความพึงพอใจในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของผู้นำ การขาดงาน ผลผลิต และประสิทธิผล โดยเก็บข้อมูลจากแบบวัดและจากการสัมภาษณ์ เพื่อแยกแยะความแตกต่างด้านพฤติกรรมระหว่างหน่วยงานที่มีผลผลิตสูงกับผู้นำของหน่วยงานที่มีผลผลิตต่ำขององค์การประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก ผลการวิจัยจำแนกพฤติกรรมของผู้นำได้ 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่มุ่งคน (Employee-centered Leader Style) และพฤติกรรมภาวะผู้นำที่มุ่งงาน (Production-centered Leader Style) (Achua and Lussier. 2010 : 66 - 67, Daft. 2008 : 48)

2.4 ทฤษฎีตาข่ายภาวะผู้นำ (Leadership Grid) การศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำไม่ได้หยุดลงจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio) และมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) เท่านั้น ใน ค.ศ. 1964 เบลค และมูตัน (Blake and Mouton) นักวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส (Texas) ได้นำแนวคิดพื้นฐานของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ (Ohio) และมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan) มาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาพฤติกรรมของภาวะผู้นำที่เรียกว่า ตาข่ายภาวะผู้นำที่แบ่งพฤติกรรมของผู้นำเป็น 2 มิติ คือ มิติมุ่งที่คน (Concern for People) หมายถึง สัมพันธภาพที่อบอุ่นระหว่างบุคคล เช่น การยอมรับ ให้เกียรติ และเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันให้ความสำคัญในเรื่องสัมพันธภาพ ส่วนมิติมุ่งที่ผลผลิต (Concern for Production) หมายถึง การประสบความสำเร็จในภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นหลัก ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวได้นำมาสู่การแบ่งพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 5 แบบ (Achua and Lussier. 2010 : 69 - 70, Dubrin. 2010 b : 117 - 118 and Daft. 2008 : 48 - 49)

2.5 ทฤษฎีภาวะผู้นำ 3 มิติ (Three-dimensional Leadership Theory) วิลเลียม (William. 1970 : 230 citing Lunenburg and Ornstein. 2004 : 144 - 150) ได้ศึกษาจากการค้นคว้าจากข้อบกพร่องบางประการของการวิจัยภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัย Ohio มาพัฒนาโดยพิจารณาจากประสิทธิผลของงานมาประกอบเพิ่มขึ้น เพราะภาวะผู้นำไม่ว่าจะมุ่งงานหรือมุ่งคนต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อนำมิติมุ่งประสิทธิผล (Effectiveness) มาประกอบแล้ว Reddin แบ่งผู้นำได้ 3 แบบใหญ่ ๆ ดังนี้ ผู้นำแบบพื้นฐาน (Basic Style) ผู้นำแบบมีประสิทธิผล (Effective Style) และผู้นำที่ไม่มีประสิทธิผล (Ineffective Style)

2.6 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบ X, Y (X and Y Leadership Theory) แม็กเกรเกอร์ (McGregor) เป็นนักจิตสังคมชาวอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่งแม็กเกรเกอร์ (McGregor) มีความเห็นว่า การทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานและต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการจึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ทฤษฎีเอ็กซ์และวาย (Theory X and Y) เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีภาวะผู้นำแบบนี้เป็นสมมติฐานของผู้บริหาร

ต่อพฤติกรรมและธรรมชาติของมนุษย์ ความเชื่อส่วนตัวของผู้บริหารส่งผลต่อรูปแบบ การนำทีม (McGregor. 1960 : 62 ; อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยูท ชูสอน. 2557 : 131)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ เช่น ทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวายมีความหลากหลายมากกว่าทฤษฎีทางด้านคุณลักษณะทฤษฎีเหล่านี้ก็ยังไม่ได้ครอบคลุมถึงบริบททางวัฒนธรรมหรือปัจจัยทางสถานการณ์ นักวิจัยจึงได้ยอมรับทั้งการศึกษาในตัวบุคคลและการศึกษาสถานการณ์ของภาวะผู้นำ ซึ่งพัฒนาไปสู่ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์นั่นเอง

3. ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency or Situational Leadership Theories)

การศึกษาภาวะผู้นำตามสถานการณ์เริ่มต้นประมาณ ค.ศ. 1967 โดยมีแนวคิดที่เชื่อว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งนักวิจัยภาวะผู้นำยอมรับกันว่าทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำมีข้อจำกัดในการที่จะอธิบายว่าภาวะผู้นำแบบไหนจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ากัน เพราะบางสถานการณ์พฤติกรรมของผู้นำบางอย่างอาจมีประสิทธิภาพแต่ในบางสถานการณ์อาจใช้แล้วไม่เกิดประสิทธิผล ดังนั้น ผู้นำจะต้องปรับเปลี่ยนแบบของผู้นำให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ที่สำคัญ ได้แก่

3.1 ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ของคูบริน (Dubrin. 2010 b : 134 - 139) ได้กล่าวถึงทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ของคูบรินไว้ดังนี้ คูบรินและคณะได้ศึกษาแบบของพฤติกรรมของภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ ดังนี้ 1) แบบภาวะผู้นำเกิดจากแรงจูงใจของผู้นำ 2) การควบคุมสถานการณ์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ บรรยากาศของกลุ่ม โครงสร้างของงาน และอำนาจในตำแหน่งผู้นำ และ 3) ประสิทธิภาพของกลุ่มขึ้นอยู่กับ การจับคู่ที่เหมาะสมระหว่างแบบของภาวะผู้นำกับการควบคุมสถานการณ์ ซึ่งแนวคิดของคูบริน ได้มาจากการศึกษาวิจัยแบบของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลและไม่มีประสิทธิผลจากสถานการณ์ต่าง ๆ จนได้ข้อสรุปว่าประสิทธิผลของผู้นำขึ้นอยู่กับความสอดคล้องที่เหมาะสมระหว่างแบบของผู้นำกับสถานการณ์

3.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของฮาร์เซย์ และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard) ใน ค.ศ. 1977 พอล เฮอร์เซย์ (Paul Hersey) และเคนเนธ บลันชาร์ด (Kenneth H. Blanchard) นักวิจัยภาวะผู้นำได้พัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ โดยให้ความสำคัญกับความพร้อม (Readiness) หรือวุฒิภาวะ (Maturity) ของผู้ตาม กล่าวคือถ้าการเลือกใช้แบบของภาวะผู้นำมีความสอดคล้องกับความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้ตามก็จะทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยที่พอล เฮอร์เซย์ (Paul Hersey) และเคนเนธ บลันชาร์ด (Kenneth H. Blanchard) ได้นำแนวคิดภาวะผู้นำ 2 มิติของฟีเดเลอร์ (Fiedler) คือ พฤติกรรมมุ่งงานกับพฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์ มาเป็นแนวทางในการแบ่งพฤติกรรมของผู้นำและวุฒิภาวะของผู้ตาม นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของทฤษฎี

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สถานการณ์ที่ต่างกันย่อมต้องการผู้นำที่ต่างกัน (Different Situations Demand Different Kinds of Leadership) ดังนั้น ในทฤษฎีนี้จึงประกอบด้วย 3 ส่วน คือ แบบของผู้นำ (Leadership Styles) วุฒิภาวะของผู้ตาม (Follower Maturity) และการปรับแบบผู้นำให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (Yukl. 2010 : 173 - 174)

3.3 ทฤษฎีผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory) ทฤษฎีผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมายพัฒนาโดยมาร์ติน จี อีวาน (Martin G. Evan) ใน ค.ศ. 1970 และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยโรเบิร์ต เจ เฮาส์ (Robert J. House) ใน ค.ศ. 1971 ซึ่งทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแรงจูงใจและความคาดหวังและมีเป้าหมาย หลักของทฤษฎีก็คือการส่งเสริมการเพิ่มการปฏิบัติงานของพนักงานพร้อมกับความพึงพอใจของพนักงานให้สูงขึ้น มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำกับคุณลักษณะของผู้ใต้บังคับบัญชาและคุณลักษณะของงาน โดยมีความเชื่อว่าผู้ใต้บังคับบัญชาจะเกิดแรงจูงใจที่ต่อเมื่อตนเองเชื่อว่าตนเองมีความสามารถพอที่จะทำงานนั้นได้หรือการใช้ความพยายามของตนเองจะสามารถทำให้งานประสบความสำเร็จได้แน่นอน หรือเชื่อว่าผลตอบแทนที่ได้คุ้มค่ากับการใช้ความพยายามของตนเองในการทำงาน ทฤษฎีนี้เสนอว่า ผู้นำสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองได้ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำต้องมีความรับผิดชอบในการเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถบรรลุเป้าหมายส่วนตนและเป้าหมายขององค์กร (Robert. 1971 : 321 ; อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน. 2557 : 132)

3.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของวีรูม เขตตัน และจาร์โก้ (Vroom-Yetton and Jago) ได้นำเสนอเกี่ยวกับแบบการตัดสินใจของผู้นำ 5 ประเภท โดยมีคำถามที่ใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์จำนวน 8 คำถาม เพื่อการเลือกแบบของการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งรูปแบบของการตัดสินใจของผู้นำ (Decision-making Style) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยพิจารณาเรียงลำดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ตั้งแต่ระดับอัตตาธิปไตยสูงสุดจนถึงประชาธิปไตยสูงสุด โดยมีสัญลักษณ์ระบุว่า A เป็นลักษณะอัตตาธิปไตย C เป็นลักษณะการให้คำปรึกษาแนะนำ และ G เป็นลักษณะการตัดสินใจโดยกลุ่ม และมีเลขโรมันกำกับแสดงน้ำหนักความมากน้อย (Vroom-Yetton and Jago. 1964 : 89 ; อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ ชูสอน. 2557 : 132)

4. ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theories)

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม โดยเน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ต่างฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน และต่างฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์ตอบแทน ผู้นำแบบแลกเปลี่ยนตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า จะให้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนถ้าผู้ตามยินยอมทำตามข้อเสนอของผู้นำ สภาพเช่นนี้ผู้นำจะมีอิทธิพลมากเพราะผู้ตามมักจะสนใจแต่ในสิ่งที่ผู้นำต้องการ

ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ประกอบด้วย ลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นการให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward) คือ การที่ผู้นำให้รางวัลตอบแทนสำหรับความพยายามในการปฏิบัติตนเพื่อบรรลุผลของผู้ใต้บังคับบัญชา อาจทำได้โดยการชมเชยเมื่อลูกน้องปฏิบัติงานดี และการสนับสนุนให้ได้เงินเดือนขึ้น ได้โบนัสและการเลื่อนตำแหน่ง การให้บรรยากาศการทำงานที่ดีปลอดภัย เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้ดี หรือการให้รางวัลเป็นเกียรติยศการให้การยอมรับจากสาธารณชนต่อการทำงานที่ดี รวมทั้งให้คำอธิบายอย่างชัดเจนกับลูกน้อง การให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานของงาน การให้การสนับสนุนคำจูงใจในการใช้ความพยายาม การตรวจดูผลงานบ่อยครั้ง และการให้ความมั่นคงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำแบบนี้มักจะจูงใจโดยให้รางวัลเป็นการตอบแทน และมักจูงใจด้วยแรงจูงใจขั้นพื้นฐานหรือแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) ประการที่สอง เป็นการบริหารงานแบบวางเฉย (Management by Exception) คือ การที่ผู้นำจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวจนกว่าจะมีความผิดพลาดเกิดขึ้นจึงเข้าไปแก้ไข ซึ่งอาจให้แรงเสริมทางลบหรือการลงโทษ การบริหารงานแบบวางเฉยนี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนเชิงรุกจะเป็นลักษณะที่ผู้นำสอดส่องดูแลความผิดพลาดหากการปฏิบัติงานบิดเบือนไปจากมาตรฐานก็จะเข้าไปแก้ไขทันที และลักษณะที่ 2 ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนเชิงรับจะเป็นลักษณะที่วางเฉยไม่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไร ถ้าหากงานยังดำเนินไปด้วยดีตามแผนงานเดิม แต่จะเข้าแทรกแซงเมื่องานสำเร็จแล้วแต่ผลงานไม่ได้มาตรฐาน (Bass and Avolio, 1994 : 71 - 73)

5. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ (Integrated Leadership Theories)

ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การบริหารไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐ ภาคเอกชน บริษัท ห้างร้าน รวมทั้งการบริหารการศึกษา ผู้บริหารในฐานะผู้นำต่างมีภาระหน้าที่ ๆ สำคัญที่ต้องบริหารจัดการให้องค์การของตนเองดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และมีความพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายอย่าง เช่น ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ อดทน รวมทั้งมีคุณลักษณะที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารที่มีประสิทธิผล และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่หน่วยงานหรือองค์การ (Gibson and et al. 1997 : 272)

กล่าวโดยสรุปในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้หน่วยงานหรือองค์การต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว เกิดการแข่งขันกันตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นองค์การด้านธุรกิจ ด้านรัฐกิจ ด้านการศึกษา หรือด้านอื่น ๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์การจะต้องมีศักยภาพในการแข่งขันสูง มีความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว การทำให้ผลการปฏิบัติงาน

บรรลุตามเป้าหมายนั้น ผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาผลการปฏิบัติงานมากที่สุดก็คือ ผู้นำ ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนงานสรรหาและพัฒนาบุคลากร ดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในปัจจุบันนักวิชาการได้ระบุคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่เชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำจะต้องมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยที่พบโดยทั่วไป เช่น ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ภาวะผู้นำการปฏิรูป และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีผู้ให้ความหมายของ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” หลายท่าน ดังนี้

ชนะ พงศ์สุวรรณ (2548 : 7) ให้ความหมายของคำว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพมากขึ้นทำให้เกิดความตระหนักรู้ในพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร

กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 7) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่าเป็นการให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานและผู้ตาม ให้มองเห็นงานในแง่มุมใหม่โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา หรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับวุฒิภาวะและอุดมการณ์ของผู้ตาม กระตุ้น ชี้นำ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้ตามและผู้ร่วมงาน ไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้นนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น

บาส และอโวลิโอ (Bass and Avolio, 1994 : 2) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าสามารถเห็นได้จากผู้นำที่มีลักษณะดังนี้ คือ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานของพวกเขาในแง่มุมใหม่ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์กร มีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตาม ไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น ชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาเองไปสู่สิ่งที่จะทำให้อุปกรณ์ได้ประโยชน์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะชักนำผู้อื่นให้ทำมากกว่า

ที่พวกเขาตั้งใจตั้งแต่ต้น และบ่อยครั้งมากกว่าที่พวกเขาคิดว่ามันจะเป็นไปได้ ผู้นำจะมีการทำทลายความคาดหวังและมักจะนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น

บาส (Bass, 1997 : 130) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ตามอยู่เหนือกว่าความสนใจในตนเอง ผ่านทางการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence or Charisma) การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำจะยกระดับบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของผู้ตามที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ การบรรลุสู่จะการแห่งตน ความเจริญรุ่งเรืองของสังคม องค์กร และผู้อื่น นอกจากนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มที่จะช่วยกระตุ้นความหมายของงานในชีวิตของผู้ตามให้สูงขึ้น อาจจะทำให้ผู้นำหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาความต้องการทางศีลธรรมให้สูงขึ้นด้วย

ยुकล์ (Yukl, 2006 : 264) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้ตามเกิดความรู้สึกไว้วางใจ ซึ้นชม จงรักภักดี และเคารพยกย่องในตัวผู้นำ และผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังกระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเกิดความคาดหวัง

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังเป็นผลให้การปฏิบัติงานเกินความคาดหวัง พัฒนาความสามารถและศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ ตระหนักถึงภารกิจ และวิสัยทัศน์ มีความจงรักภักดีและจงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ประโยชน์ขององค์กร

แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

1. แนวคิดภาวะผู้นำแบบบารมี (Charismatic Leadership)

ก่อนจะมาเป็นแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เริ่มต้นมาก่อนคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบบารมี (Charismatic Leadership) โดยแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ในทศวรรษที่ 1920 ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำแบบบารมี เมื่อผลงานของเขาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1947 ได้กระตุ้นความสนใจของนักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาด้านภาวะผู้นำ ต่อมาในทศวรรษที่ 1980 นักวิจัยทางจิตวิทยาและการจัดการได้แสดงความสนใจอย่างมากต่อภาวะผู้นำแบบบารมีนี้ เนื่องจากในช่วงทศวรรษนั้นเกิดการแปรรูปและมีการฟื้นฟูองค์กรต่าง ๆ อย่างมาก และผู้บริหารองค์กรต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้มีการยอมรับกันว่ามีความต้องการและจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่ได้ในสภาวะที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง (Yukl and Van, 1992 : 173)

บาส (Bass, 1989 : 207) กล่าวว่า ผู้นำบารมีเป็นพวกเชื่อมั่นในตนเองมาก คิดว่าตัวเองเหนือคนอื่นในเรื่องจุดหมายปลายทาง ผู้ตามไม่เพียงแต่เชื่อผู้นำเท่านั้น แต่ศรัทธาในความเก่งกาจของผู้นำ สิ่งเหล่านั้นเป็นตัวเร่งกลไกต่าง ๆ ของผู้ตามทางจิตวิทยา เขายังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่าพวกผู้นำบารมี (Charismatic Leadership) แตกต่างจากพวกหัวรั้นคือ ยึดหยุ่น ให้โอกาส มีเสน่ห์ แต่เขาใช้อารมณ์ดึงดูด ขณะที่คนอื่นใช้เหตุผล แต่ผู้นำบารมีสมัยใหม่ใช้ความเชี่ยวชาญและทักษะการชักนำที่สอดคล้องยิ่งไปกว่านั้นการตอบสนองของคนต่อผู้นำบารมีไม่มีรูปแบบ ภาวะผู้นำนี้มักจะปรากฏเมื่อองค์กรอยู่ในสภาวะตึงเครียดและหัวเลี้ยวหัวต่อ ผู้นำบารมีจะมีประโยชน์เมื่ออำนาจบารมีล้มเหลวในการแก้วิกฤตและรักษาองค์กรไว้ได้ บาส (Bass) สรุปตอนท้ายว่าภาวะยุ่งเหยิงในองค์กรยังคงต้องการผู้นำแบบบารมี

โดยสรุป ผู้นำบารมี (Charismatic Leadership) นี้ทำให้ผู้ตามปฏิบัติต่อผู้นำด้วยการเป็นพวกด้วย เลียนแบบหรือเอาอย่าง ยอมรับในเป้าหมาย หรือภารกิจขององค์กร ได้รับการยกย่องจากผู้ตาม มีอำนาจบารมีมาตรฐานในการทำงาน ตั้งเป้าหมายที่ท้าทายสำหรับผู้ตาม

หลังจากเกิดทฤษฎีภาวะผู้นำแบบบารมีแล้วได้มีการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบใหม่ขึ้นคือ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

2. แนวคิดภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership)

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change Theory) โดยเน้นการแลกเปลี่ยนประโยชน์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ผู้นำและผู้ตามต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกันต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บางอย่างต่างฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน และต่างฝ่ายก็ได้รับประโยชน์ตอบแทน ถ้าหากผู้ตามยินยอมทำตามข้อเสนอของผู้นำ ผู้นำแบบแลกเปลี่ยนจะให้บางสิ่งบางอย่างที่ผู้ตามต้องการ นั่นคือ ผู้นำจะให้อะไรบางอย่างเพื่อที่จะได้รับอะไรบางอย่างเป็นการตอบแทน ในสภาพเช่นนี้ผู้นำจะมีอิทธิพลมาก เพราะผู้ตามมักจะสนใจทำแต่ในสิ่งที่ผู้นำต้องการ บาส (Bass, 1994 : 4) กล่าวว่า ผู้นำแลกเปลี่ยนมักจะพัฒนาวิธีการรักษาคุณภาพและปริมาณของการปฏิบัติงาน วิธีปรับเปลี่ยนเป้าหมายขององค์กร วิธีลดแรงต่อต้านการปฏิบัติงาน และวิธีตัดสินใจ ซึ่งเบอร์น (Burns) เคยกล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งเริ่มต้นติดต่อกับอีกบุคคลหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อการแลกเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างที่มีอย่างคุ้มค่า นั่นคือ ผู้นำจะแลกเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างกับผู้ตามคุณภาพภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) คือ 1) การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward) และ 2) การบริหารแบบวางเฉย (Management by Exception) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward) คือ การที่ผู้นำให้รางวัลตอบแทนสำหรับความพยายามในการปฏิบัติตนเพื่อบรรลุผลของผู้ใต้บังคับบัญชาอาจจะได้โดยการชมเชยเมื่อลูกน้องปฏิบัติงานดีและการสนับสนุนให้ได้รับเงินเดือนขึ้น ได้โบนัสและการเลื่อนตำแหน่ง การให้บรรยากาศการทำงานที่ดี ปลอดภัย เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานของงาน การให้การสนับสนุนคำจูงใจในการใช้ความพยายาม การตรวจดูผลงานบ่อยครั้งและการให้ความมั่นคงแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. การบริหารแบบวางเฉย (Management by Exception) คือ การที่ผู้นำจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวจนกว่าจะมีความผิดพลาดเกิดขึ้นจึงเข้าไปแก้ไข ซึ่งอาจจะให้แรงเสริมทางลบหรือการลงโทษ การบริหารงานแบบวางเฉยนี้อาจแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

2.1 การบริหารแบบวางเฉยเชิงรุก (Active Management by Exception) การบริหารแบบนี้มีข้อยกเว้น โดยตรงหรือเชิงรุก เป็นกระบวนการที่ผู้นำมุ่งรักษาสภาพเดิมขององค์การ โดยให้ผู้ตามปฏิบัติงานตามวิธีการที่เคยปฏิบัติมา และผู้นำจะกำกับดูแลการปฏิบัติงานของผู้ตาม และหากผู้ตามปฏิบัติงานผิดไปจากมาตรฐานที่กำหนดผู้นำจะแก้ไขการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง โดยผู้นำแสดงความไม่พอใจ ผู้ตามที่ล้มเหลวในการทำงาน โดยวิธีตั้งแต่เบาที่สุดจนถึงขั้นรุนแรงที่สุด หากผู้ตามยังไม่เข้าใจหรือไม่มีความสามารถผู้นำจะทบทวนใหม่ให้ชัดเจนและพยายามปรับปรุงความสามารถของผู้ตาม โดยการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้สำเร็จ ผู้บริหารแบบนี้เป็นแบบหลีกเลี่ยงความเสี่ยง ทำงานแบบเดิม ๆ และหลีกเลี่ยงนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่นำมาซึ่งความเสี่ยงทำให้เกิดความผิดพลาดได้ ผลงานที่ได้ก็พื้น ๆ ไม่สูงมากนัก

2.2 การบริหารแบบวางเฉยเชิงรับ (Passive Management by Exception) ผู้บริหารแบบนี้จะคอยจนกระทั่งมีบางสิ่งบางอย่างผิดพลาด เขาจะไม่หาความผิดพลาดคอยจนกระทั่งสิ่งต่าง ๆ มีปัญหาหนักเข้าทำนองว่า “ถ้ามันยังไม่พัง ก็ยังไม่ต้องซ่อม”

2.3 ผู้นำแบบตามสบาย (Laissez Faire Leadership) เป็นผู้นำที่มีลักษณะหลีกเลี่ยงการแทรกแซงหรือรับผิดชอบการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำแบบตามสบายเป็นผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพและผู้ตามไม่มีความพึงพอใจ ซึ่งจะมีลักษณะดังนี้ 1) เขาจะหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับภารกิจสำคัญ 2) เมื่อมีความต้องการเขาจะไม่อยู่ 3) ไม่ตอบสนองต่อสิ่งจำเป็นเร่งด่วน 4) ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาเฉียบพลัน และ 5) ไม่นำพาต่อการขอร้องของผู้ใต้บังคับบัญชา (Bass and Avolio, 1994 : 4)

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเน้นการแลกเปลี่ยนประโยชน์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามภาวะผู้นำแลกเปลี่ยน ผู้นำและผู้ตามต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกันต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บางอย่างต่างฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน และต่างฝ่ายก็ได้รับประโยชน์ตอบแทน

3. แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ทฤษฎีและแนวคิดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) มีแนวคิดทางการศึกษาของผู้นำแนวใหม่ที่มุ่งยกระดับความต้องการ ความเชื่อ ทศนคติ คุณธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้นเพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกลุ่มองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคิดว่าการศึกษภาวะผู้นำในระยะที่ผ่านมายังไม่สามารถอธิบายภาวะผู้นำอย่างชัดเจน และยังไม่รู้ว่าอะไรเป็นแก่นแท้ของภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับชีวิตในยุคปัจจุบัน (Burns, 1987 : 20) (Mott, 1972 : 132) ยุคัล (Yukl, 1989 : 21) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเสริมความคิดที่ดี ค่านิยมที่มีคุณค่าแก่ลูกน้อง เช่น ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเป็นมนุษย์ แทนที่จะให้เกิดความรู้สึกอิจฉาแก่งแย่งรังเกียจกัน ซึ่งบาส (Bass, 1989 : 57) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเป็นมากกว่าผู้นำบารมี (Charisma) เช่น นักร้อง ดารา ไม่มีการเปลี่ยนผู้ตามอย่างเป็นระบบ แม้บารมีจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแต่ไม่เพียงพอ

ทิชชี และเดวาน่า (Tichy and Devanna, 1986 : 17) ได้อธิบายว่า คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะเป็นดังนี้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะเปลี่ยนแปลงองค์การที่ตนเองรับผิดชอบ ไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่าคล้ายกับผู้ฝึกสอนหรือโค้ชกีฬาที่ต้องมารับผิดชอบเล่นให้ดีที่สุดเพื่อชัยชนะให้ได้
2. เป็นคนกล้าและเปิดเผย เป็นคนที่ต้องเสี่ยงแต่มีความสุข และมีจุดยืนของตนเอง กล้าเผชิญกับความจริง แม้จะพบกับความปวดร้าว กล้าเปิดเผยความจริงแม้ว่าเขาจะไม่อยากฟัง
3. เชื่อมั่นในคนอื่น ผู้นำประเภทนี้ไม่ใช่เผด็จการแต่มีอำนาจ แต่ถึงกระนั้นก็ยังสนใจคนอื่น ๆ ทำงาน โดยมอบอำนาจให้คนอื่นทำโดยเชื่อว่าคนอื่นก็มีความสามารถ
4. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้นำประเภทนี้จะชี้ให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมายและสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า
5. เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learner) เป็นผู้นำประเภทนี้จะนึกถึงสิ่งผิดพลาดที่ตนเคยทำแม้มิได้นึกถึงในฐานะที่เป็นความล้มเหลว แต่นึกถึงในฐานะที่เป็นบทเรียน ผู้นำประเภทนี้จะพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา
6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
7. เป็นผู้มองการณ์ไกล ผู้นำประเภทนี้มีความสามารถในการมองการณ์ไกล สามารถที่จะนำความหวังความฝันมาเป็นความจริง

แฮร์ริส (Harris, 1989 : 10) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีดังนี้

1. ให้ผู้ตามมีอิสระในการทำงานและส่งเสริมให้ผู้ตามได้พัฒนาตนเอง
2. มีความเป็นมิตรกับผู้ตาม ใช้วิธีแบบไม่เป็นทางการกับผู้ตามเหมือนกับบิดาที่บุตรจะไปหาเมื่อไรก็ได้
3. เป็นแบบอย่างของความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และมีมาตรฐานสูงในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันก็มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ
4. ช่วยผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน ยกย่อง ขอมรับ และเปิดใจกว้าง ขณะเดียวกันก็แลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญกับผู้ใต้บังคับบัญชา
5. แสดงให้เห็นว่ามีความเชื่อมั่น กระตือรือร้น ตระหนักในศักดิ์ศรีของบุคคล และมีความรักดี

บาส (Bass, 1985 : 5) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะผู้นำทั้งสองประเภท คือ ผู้นำแลกเปลี่ยน จะมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ดังนี้

1. ผู้นำจะพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการจากการทำงาน และพยายามให้เขาได้รับมันตรงที่ผลการปฏิบัติงานบรรลุความต้องการ
2. มีการแลกเปลี่ยนผลตอบแทนและสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนสำหรับความพยายามที่เหมาะสม
3. ตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชานานเท่าที่เขาจะทำงานให้ถูกลง

บาส และอโวลิโอ (Bass and Avolio, 1990 : 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและพบได้เมื่อผู้นำ

1. ช่วยความสนใจของผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้มอบคุณค่าของตนเอง ด้วยการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น
 2. ทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญของคุณค่าของผลการปฏิบัติงานหรือวิสัยทัศน์ของทีมและองค์กร
 3. พัฒนาศักยภาพและความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้น
 4. ช่วยให้ผู้ตามลดความสนใจในตนเองลง และทำงานเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ
- สรุปได้ว่า ทฤษฎีและแนวคิดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีแนวคิดทางการศึกษาของผู้นำแนวใหม่ที่มุ่งยกระดับความต้องการ ความเชื่อ ทศนคติ คุณธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น เพื่อให้มีผลต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกลุ่มองค์กรให้มีประสิทธิผล

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาสและอวลิโอ (Bass and Avolio)

จากทฤษฎีของเบอร์น (Burns) นั้น บาส (Bass) ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำที่มีรายละเอียดมากขึ้น เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนสภาพในองค์กร และได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบบบารมี (Charismatic) และแบบแลกเปลี่ยน (Transactional) บาส (Bass) นิยามภาวะผู้นำในแง่ของผลกระทบของผู้นำที่มีต่อผู้ตาม ผู้นำเปลี่ยนสภาพผู้ตามโดยการทำให้พวกเขาตระหนักในความสำเร็จและคุณค่าในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น หรือ โดยยกระดับความต้องการของผู้ตาม หรือ โดยชักจูงให้พวกเขาเห็นแก่องค์กรมากกว่าการสนใจของตนเอง (Self-interest) ผลจากอิทธิพลเหล่านี้ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นและเคารพในตัวผู้นำและได้รับการจูงใจให้ทำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าที่คาดหวังในตอนแรก บาส (Bass) เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นมากกว่าคำเพียงคำเดียวที่เรียกว่า บารมี (Charisma) บารมีได้รับการนิยามว่าเป็นกระบวนการซึ่งผู้นำส่งอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยการปลุกเร้าอารมณ์ที่เข้มแข็ง และความเป็นเอกลักษณ์ของผู้นำ บาส (Bass) เห็นว่าความมีบารมีมีความจำเป็นแต่ไม่เพียงพอสำหรับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ยังมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกสามส่วนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีนอกเหนือจากความมีบารมี คือ การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) และการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ทั้งสามองค์ประกอบรวมกับการสร้างบารมีเป็นองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้ตาม ผลที่ผสมผสานนี้ทำให้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกับผู้นำแบบมีบารมี นอกจากนี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงพยายามที่จะเพิ่มพลัง (Empower) และยกระดับผู้ตามในขณะที่ผู้นำแบบมีบารมีมีหลายคนพยายามที่จะทำให้ผู้ตามอ่อนแอและต้องคอยพึ่งพาผู้นำ และสร้างความจงรักภักดีมากกว่าความผูกพันในด้านแนวคิดบาส (Bass) ให้นิยามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทางที่กว้างกว่าเบอร์น โดยไม่ใช่เพียงแค่การใช้สิ่งจูงใจ (Incentive) เพื่อให้มีความพยายามมากขึ้น แต่จะรวมการทำงานที่ต้องการมีความชัดเจนขึ้น เพื่อการให้รางวัลตอบแทน และบาส (Bass) ยังมองภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความแตกต่างจากภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนแต่ไม่ใช่กระบวนการที่เกิดขึ้นแยกจากกัน บาส (Bass) ยอมรับว่าในผู้นำคนเดียวอาจใช้ภาวะผู้นำทั้งสองแบบ แต่ในสถานการณ์หรือเวลาที่แตกต่างกัน (Bass, 1999 : 11)

คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นดังนี้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะเปลี่ยนองค์การที่ตนเองรับผิดชอบไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่าคล้ายกับผู้ฝึกสอนหรือโค้ชนักกีฬาที่ต้องรับผิดชอบทีมที่ไม่เคยชนะใครเลยต้องมีการเปลี่ยนเป้าหมาย เพื่อความเป็นผู้นำและต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ลูกทีมเล่นเพื่อชัยชนะ

2. เป็นคนกล้าและเปิดเผย เป็นคนที่ต้องเสี่ยงแต่มีความสุขและมีจุดยืนของตนเอง กล้าเผชิญกับความจริง กล้าเปิดเผยความจริง
3. เชื่อมมั่นในคนอื่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่เผด็จการแต่มีอำนาจและสนใจคนอื่น ๆ มีการทำงานโดยมอบอำนาจให้คนอื่นทำ โดยเชื่อว่าคนอื่นก็มีความสามารถ
4. ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะชี้แนะให้ผู้ตามตระหนักถึงคุณค่าของเป้าหมาย และสร้างแรงผลักดันในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่า
5. เป็นผู้เรียนตลอดชีวิต ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะนึกถึงสิ่งที่ตนเองเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียน และจะพยายามเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา
6. มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
7. เป็นผู้มองการณ์ไกล ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถในการมองการณ์ไกล สามารถที่จะนำความหวังความฝันมาทำให้เป็นจริงได้

ในตอนเริ่มต้นของทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาส (Bass) ในปี ค.ศ. 1985 บาส (Bass) ได้เสนอภาวะผู้นำ 2 แบบ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ที่มีความต่อเนื่องกันตามรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้น ต่อเนื่องจากภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการระหว่างกันเพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติตาม ภาวะผู้นำทั้งสองประเภทนี้ผู้นำคนเดียวกันอาจใช้ประสบการณ์ที่แตกต่างกันในเวลาที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม บาส (Bass) วินิจฉัยว่าความเป็นภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนสามารถส่งผลในการปรับปรุงประสิทธิภาพขั้นต่ำกว่า ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งช่วยเพิ่มและปรับปรุงประสิทธิภาพในขั้นที่สูงกว่าลักษณะเด่นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) คือ การนำแบบเสริมสร้าง (Leadership as Building) เป็นการปลูกเร้าศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่จะทำงานเพื่อสถาบัน จริยธรรมและความประพฤติกของผู้ตามเป็นการแลกเปลี่ยนสภาพทั้งผู้นำและผู้ตาม ภาวะผู้นำที่ต่อเนื่องเต็มรูปแบบ (Full Range Leadership Continuum Model) สรุปได้ตามตาราง 1

ตาราง 1 ภาวะผู้นำที่ต่อเนื่องเต็มรูปแบบ (Full Range Leadership Continuum Model)

ภาวะผู้นำที่ต่อเนื่องเต็มรูปแบบ		
ภาวะผู้นำแบบตามสบาย (Laissez-faire Leadership)	ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership)	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)
1. ไม่มีการจัดการ (Non-transactional or Passive)	2. ผู้นำแบบให้รางวัลตามสถานการณ์ (Contingent Reward Leadership)	5. การใช้อิทธิพลจากคุณลักษณะผู้นำ (Idealized Influence Attributed or Charisma)
	3. การบริหารแบบวางเฉยเชิงรุก (Active Management-by-exception)	6. การใช้อิทธิพลจากพฤติกรรมผู้นำ (Idealized Influence Behavior or Charisma)
	4. การบริหารแบบวางเฉยเชิงรับ (Passive Management-by-exception)	7. การคลุใจ (Inspirational Motivation)
		8. การกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual Stimulation)
		9. การมุ่งความสัมพันธรัายบุคคล (Individualized Consideration)

ที่มา : Hoy and Miskel. 2013 : 445 ; อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน. 2557 : 61

นอกจากนั้น บาส (Bass) ยังได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นส่วนขยายของภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน เนื่องจากภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนเน้นเฉพาะเรื่องการจัดการ หรือ การแลกเปลี่ยน ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างผู้นำ ผู้ร่วมงาน และผู้ตาม ซึ่งการแลกเปลี่ยนนี้จะอยู่บนพื้นฐานที่ผู้นำถกเถียงพูดคุยกันว่ามีความต้องการอะไร มีการระบุเงื่อนไขและรางวัลที่ผู้ตามและผู้ร่วมงานจะได้รับ ถ้าพวกเขาทำในสิ่งที่ต้องการสำเร็จแต่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามมากกว่าการกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนหรือข้อตกลงธรรมดา พวกเขาจะมีการปฏิบัติในวิถีทางที่จะนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น โดยการปฏิบัติในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งหรือมากกว่าที่เกี่ยวกับการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

ในปี ค.ศ. 1991 บาส และอโวลิโอ (Bass, 1999 : 9 - 32, Bass and Avolio, 1994 : 2 - 6, Bass and Avolio, 1993 : 114 - 122 ; อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2545 : 39 - 41) ได้เสนอภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ โดยใช้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำตามรูปแบบภาวะผู้นำที่เขาเคยเสนอในปี ค.ศ. 1985 โมเดลนี้จะประกอบด้วยภาวะผู้นำ 3 แบบใหญ่ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) ภาวะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez - faire Leadership) หรือพฤติกรรมความไม่มีภาวะผู้นำ (Non-leadership Behavior) ซึ่งใน ที่นี้ จะศึกษาและอธิบายเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เท่านั้น

ดังนั้น ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาสและอโวลิโอ (Bass and Avolio) เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มองค์กรหรือสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ คือ

1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือเป็น โมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ผู้นำจะมีความสม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี และความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกันกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมีจุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดง ความมั่นใจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเอง ประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์กร

2. การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้นำจะประพุดิในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพที่งดงามของอนาคต ผู้นำจะสร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำจะแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว และบ่อยครั้งพบว่า การสร้างแรงบันดาลใจนี้ เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา ช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเองและเสริมความคิดสร้างสรรค์

3. การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมุติฐาน การเปลี่ยนกรอบการมองปัญหา และการเผชิญกับสถานการณ์เก่า ๆ ด้วยวิถีทางใหม่แบบใหม่ ๆ มีการจูงใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผลและไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตาม แม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ผู้นำทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้นำจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้ จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อและประเพณี การกระตุ้นทางปัญญา เป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนัก เข้าใจ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ชและเป็นทีปรึกษาของผู้ตามแต่ละคน เพื่อการพัฒนาผู้ตามผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์ผลและเติบโตของแต่ละคน ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ตาม

โดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพฤติกของผู้นำแสดงให้เห็นว่าเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนได้ร้รับกำลังใจมากกว่า บางคนได้รับอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่า บางคนมีมาตรฐานที่เคร่งครัดว่า บางคนมีโครงสร้างงานที่มากกว่า ผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง และมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบ ๆ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคล เห็นปัจเจกบุคคลเป็นบุคคลทั้งครบมากกว่าเป็นพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทายความสามารถ ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะรู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและขององค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มองค์กรหรือสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 10) กล่าวถึงอุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

สภาพการศึกษาจึงมีหน้าที่พัฒนาและนำเสนอมาตรฐานการศึกษาของชาติ จากนั้นองค์กรหลักและกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงที่เกี่ยวข้องภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ จะทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับนั้น ๆ พร้อมทั้งดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริการจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

สรุปได้ว่า อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

หลักการสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 10) กล่าวถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย
2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก
3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม
4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสาระบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ประกอบด้วย หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย หลักแห่งความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม และหลักแห่งความสอดคล้อง

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 11 - 16) เพื่อให้การนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำคำอธิบาย และระดับคุณภาพ พร้อมทั้งเกณฑ์การผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อให้สถานศึกษา ตลอดจนเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน มี 15 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐาน มีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมและให้น้ำหนักความสำคัญกับกระบวนการบริหารและการจัดการ ร้อยละ 70 ส่วนผลของการบริหารและการจัดการคือคุณภาพผู้เรียนเป็นร้อยละ 30 มีรายละเอียดของมาตรฐานและและน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
3. ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อ

ความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

4. เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

6. สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/กีฬา/นันทนาการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1. มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
2. เคารพผู้อื่นและกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ

3. ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4. ตระหนัก คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1. มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ

2. มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

3. เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน

4. ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และเสนอผลงาน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

1. สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิด

ของตนเอง

2. นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง

3. กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ

4. มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์

2. ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์

3. ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์

4. ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

1. วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ

2. ทำงานอย่างมีความสุขมุ่งมั่นพัฒนางานและภูมิใจในตนเอง

3. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1. ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

3. ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา

4. ครูใช้สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่น มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

5. ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

6. ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค

7. ครูมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบและใช้ผล ในการปรับการสอน

8. ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นสมาชิกที่ดีแก่สถานศึกษา

9. ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลาเต็มความสามารถ มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพ

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน
2. ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัย เป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ

3. ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผน ปฏิบัติการ

4. ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ

5. นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจัดการศึกษา

6. ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพ และเต็มเวลา

มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชนปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

1. คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด

2. คณะกรรมการสถานศึกษากำกับ ติดตาม ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดการหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน

1. หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น

2. จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามถนัด ความสามารถ และความสนใจ

3. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

4. สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง

5. นิเทศภายในกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงผู้เรียนทุกคน

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมการบริหารที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ

1. ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาด ปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้การได้ดี สภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

2. จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน

3. จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

4. ติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

5. นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน
ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

1. มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ด้านที่ 4 มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นที่กำหนดขึ้น

1. จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

2. ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา

ด้านที่ 5 มาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

มาตรฐานที่ 15 การจัดกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น และแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

1. จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบายจุดเน้นตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

2. ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่ามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน มี 15 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานมีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่ครอบคลุมและให้นำหนักความสำคัญกับกระบวนการบริหารและการจัดการร้อยละ 70 ส่วนผลของการบริหารและการจัดการคือคุณภาพผู้เรียนเป็นร้อยละ 30

คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณภาพผู้เรียน หมายถึง ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตร คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 6 มาตรฐาน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554 : 11 - 12)

ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 - 1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
 - 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสถานะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
 - 1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
 - 1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น
 - 1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/กีฬา/นันทนาการ
2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย
 - 2.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
 - 2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวดเวทีต่อผู้มีพระคุณ
 - 2.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
 - 2.4 ตระหนัก คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย
 - 3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ
 - 3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อกันคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
 - 3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน
 - 3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และเสนอผลงาน
4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล ประกอบด้วย
 - 4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง

- 4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง
 - 4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ
 - 4.4 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ
 5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ประกอบด้วย
 - 5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์
 - 5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์
 - 5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์
 - 5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์
 6. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ประกอบด้วย
 - 6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ
 - 6.2 ทำงานอย่างมีความสุขมุ่งมั่นพัฒนางานและภูมิใจในตนเอง
 - 6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - 6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ
- สรุปได้ว่า คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละมาตรฐานและแต่ละตัวบ่งชี้มีความสำคัญกับตัวผู้เรียน สามารถทำให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน

การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดให้คุณภาพระดับ 3 เป็นค่ากลางที่ผู้เรียน หรือครู หรือผู้บริหารสถานศึกษาควรบรรลุตามเกณฑ์ คุณภาพระดับ 4 เป็นคุณภาพที่เกิดขึ้นที่ขยายผลในวงกว้างออกไปห่มุ่เพื่อน คุณภาพระดับ 5 จะเน้นถึงความโดดเด่นของเรื่องนั้น ๆ ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ สำหรับคุณภาพระดับ 2 หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นไม่สามารถบรรลุถึงค่ากลาง หากเป็นด้านผู้เรียนจะสามารถทำได้โดยต้องมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม ส่วนคุณภาพระดับ 1 หมายถึง ไม่มีการดำเนินการ ไม่ได้ทำ หรือทำไม่ได้ ควรต้องแก้ไขโดยด่วน มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน .

1. ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน รู้จักป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุและปัญหาทางเพศ เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น รวมทั้งแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกซาบซึ้ง เห็นคุณค่าในศิลปะอันงดงาม ความไพเราะน่ารื่นรมย์ ของดนตรี พัฒนาฝึกฝนซึ่มซบจนเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน สามารถสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการตามจินตนาการได้ตามวัย

มีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ ประเมินจาก

ผู้เรียนรู้จักดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง รักษาสุขภาพอนามัยส่วนตนและ เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.1.1 การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องแต่งกาย และเครื่องใช้ส่วนตัวสะอาด

1.1.2 การปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการ

1.1.3 การเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ และรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องใช้ส่วนตัวสะอาด - ปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการครบถ้วน - เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายมากกว่า 3 รายการ และปฏิบัติตนจนเป็นนิสัย เป็นแบบอย่างที่ดี - มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หรือรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพกับหน่วยงาน ภายนอกมากกว่า 3 ครั้ง
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องใช้ส่วนตัวสะอาด - ปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการครบถ้วน - เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย 2 - 3 รายการ และปฏิบัติตนจนเป็นนิสัย เป็นแบบอย่างที่ดี

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
	- มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หรือรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพกับหน่วยงานภายนอก 2 - 3 ครั้ง
3	- ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องใช้ส่วนตัวสะอาด และ - ปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการครบถ้วน - เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างน้อย 1 รายการ และปฏิบัติตนจนเป็นนิสัย - มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หรือรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพกับหน่วยงานภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง
2	- ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องใช้ส่วนตัวสะอาด - ปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการไม่ครบถ้วน - เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างน้อย 1 รายการ และการปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยต้องมีผู้ชี้แนะ - มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หรือรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพภายในสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง
1	- ผู้เรียนมีสุขภาพแข็งแรง แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เครื่องใช้ส่วนตัว ส่วนใหญ่ไม่สะอาด หรือ - ปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ 10 ประการไม่ครบเป็นส่วนใหญ่ หรือ - ไม่เข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย หรือ - ไม่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่หรือรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพภายในสถานศึกษา

1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน ประเมินจาก

ผู้เรียนมีพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตสมบูรณ์ตามวัย โดยเปรียบเทียบน้ำหนัก ส่วนสูงกับอายุตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และมีผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.2.1 การมีพัฒนาการทางร่างกาย และการเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน

1.2.2 การมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข - มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทุกข้อ (5 ข้อ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบ และ 8 ข้อ สำหรับเด็กอายุ 10 ขวบขึ้นไป)
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน มีน้ำหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข - มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (3 - 4 ข้อ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบ และ 6 - 7 ข้อ สำหรับเด็กอายุ 10 ขวบขึ้นไป)
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน มีน้ำหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข - มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2 ข้อ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบ และ 4 - 5 ข้อ สำหรับเด็กอายุ 10 ขวบขึ้นไป)
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข - มีสมรรถภาพทางกายเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (1 ข้อ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 9 ขวบ และ 3 - 4 ข้อ สำหรับเด็กอายุ 10 ขวบขึ้นไป)
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข หรือ - มีสมรรถภาพทางกายไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทุกข้อ

1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสถานะที่เสี่ยงต่อ ความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ ประเมินจาก

ผู้เรียนรู้เท่าทันและสามารถปฏิบัติตนให้พ้นจากสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และ อบายมุขต่าง ๆ รู้จักวิธีดูแลรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากเหตุความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่รู้ตัว จากโรคและอุบัติเหตุ รวมทั้งจากอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท และปัญหาทางเพศ โดยมีประเด็น การพิจารณา ดังนี้

1.3.1 การรู้เท่าทันและปฏิบัติตนให้พ้นจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ

1.3.2 การรู้จักวิธีดูแลรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากเหตุความรุนแรง

1.3.3 การรู้จักวิธีป้องกันอุบัติเหตุ ป้องกันโรค ป้องกันภัยต่าง ๆ รวมทั้งปัญหา

ทางเพศ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือเหตุทะเลาะวิวาท - ปฐมพยาบาลได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย ดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามวัย - หลีกเลี่ยงจากสิ่งมอมเมาและอบายมุขทุกชนิด - เป็นผู้นำการรณรงค์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้านอบายมุข สิ่งมอมเมา ความรุนแรงและปัญหาทางเพศ ร่วมกับหน่วยงานภายนอกด้วยความเต็มใจ
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือเหตุทะเลาะวิวาท - ปฐมพยาบาลได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย ดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามวัย - หลีกเลี่ยงจากสิ่งมอมเมาและอบายมุขทุกชนิด - มีส่วนร่วมรณรงค์ในกิจกรรมต่อต้านอบายมุข สิ่งมอมเมา ความรุนแรง และปัญหาทางเพศ ร่วมกับหน่วยงานภายนอกด้วยความเต็มใจ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือเหตุทะเลาะวิวาท - ปฐมพยาบาลได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย ดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามวัย - หลีกเลี่ยงจากสิ่งมอมเมาและอบายมุขทุกชนิด - มีส่วนร่วมรณรงค์ในกิจกรรมต่อต้านอบายมุข สิ่งมอมเมา ความรุนแรง และปัญหาทางเพศภายในสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือเหตุทะเลาะวิวาท - ปฐมพยาบาลได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย ดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยต้องมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควดคุม

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - หลีกเลียจจากสิ่งมอมเมาและอบายมุขทุกชนิด - มีส่วนร่วมรณรงค์ในกิจกรรมต่อต้านอบายมุข สิ่งมอมเมา ความรุนแรง และปัญหาทางเพศภายในสถานศึกษาเป็นบางครั้งตามที่สถานศึกษากำหนด โดยต้องมีผู้ชี้แนะควบคุมกำกับ
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่สามารถดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุหรือเหตุทะเลาะวิวาท หรือ - ไม่สามารถปฐมพยาบาลได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุเล็กน้อย หรือ - ไม่หลีกเลียจจากสิ่งมอมเมาและอบายมุขทุกชนิด หรือ - ไม่มีส่วนร่วมรณรงค์ในกิจกรรมต่อต้านอบายมุข สิ่งมอมเมา ความรุนแรง และปัญหาทางเพศ

1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ประเมินจาก

ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ว่าอะไรคือจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง มีความพยายามจะพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ทัศนคติในตนเอง มองโลกในแง่ดี สร้างขวัญและกำลังใจในตนเองได้ มีความมุ่งมั่นในการที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย ไม่กลัวความล้มเหลว ความผิดหวัง แสดงออกได้อย่างมีมารยาททางสังคมเหมาะสมกับเพศวัย และบทบาทหน้าที่ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.4.1 การรู้จักตนเอง ภูมิใจในตนเอง พัฒนาและปรับปรุงตนเอง

1.4.2 การมีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง

1.4.3 การกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง พัฒนาและปรับปรุงตนเอง สม่ำเสมอ - มีความมั่นคงทางอารมณ์ กล้าแสดงออกอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเพศวัยตามบทบาทหน้าที่ ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง พัฒนาและปรับปรุงตนเอง สม่ำเสมอ - มีความมั่นคงทางอารมณ์ กล้าแสดงออกอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเพศ วัย ตามบทบาทหน้าที่ ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง พัฒนาและปรับปรุงตนเองสม่ำเสมอ - มีความมั่นคงทางอารมณ์ กล้าแสดงออกอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเพศ วัย ตามบทบาทหน้าที่
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง พัฒนาและปรับปรุงตนเอง โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม - มีความมั่นคงทางอารมณ์ กล้าแสดงออกที่เหมาะสมกับเพศ วัย ตามบทบาทหน้าที่ โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่รู้จักและเข้าใจตนเอง ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง และไม่พัฒนาปรับปรุงตนเอง หรือ - ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ และไม่กล้าแสดงออกที่เหมาะสมกับเพศ วัย ตามบทบาทหน้าที่

1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกับผู้อื่น สร้างความสงบสุข จัดการกับความขัดแย้งได้ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อม ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น ปรับตัวได้ดี ยืดหยุ่นต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลง คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.5.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

1.5.2 การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น

1.5.3 การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม

1.5.4 การปฏิบัติตนที่คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น - สามารถปรับตัว ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น - ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น เป็นที่ปรึกษา หรือให้คำแนะนำแก่ผู้อื่น และเป็นตัวอย่างที่ดีได้
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น - สามารถปรับตัว ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น - ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น และสามารถเป็นที่ปรึกษา หรือให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น - สามารถปรับตัว ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น - ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้น้อย - สามารถปรับตัว ปฏิบัติตนต่อผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นเป็นบางครั้ง - ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นแต่ต้องมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่มีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น หรือ - ไม่สามารถปรับตัวหรือปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้ หรือ - แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นบ่อยครั้ง

1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬานันทนาการ ตามจินตนาการ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความชอบและเห็นคุณค่าของศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา และนันทนาการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุข สร้างสรรค์ผลงานได้ตามจินตนาการของตนเอง และสามารถใช้ประโยชน์จากศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาและหรือนันทนาการ ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

1.6.1 ความชอบและเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.6.2 การเข้าร่วมกิจกรรม

1.6.3 การสร้างสรรค์ผลงาน

1.6.4 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนชอบและเห็นประโยชน์ด้านศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ - เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างมีความสุข - สร้างผลงานที่เกิดจากความคิดของตนเองได้ (ช่วงชั้นที่ 1 - 2 จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ชิ้น และช่วงชั้นที่ 3 - 4 จำนวนไม่น้อยกว่า 5 ชิ้น) พร้อมทั้งอธิบายที่มาของความคิดในการสร้างผลงานและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยความภาคภูมิใจ
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนชอบและเห็นประโยชน์ด้านศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ - เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างมีความสุข - สร้างผลงานที่เกิดจากความคิดของตนเองได้ (ช่วงชั้นที่ 1 - 2 จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ชิ้น และช่วงชั้นที่ 3 - 4 จำนวนไม่น้อยกว่า 4 ชิ้น) พร้อมทั้งอธิบายที่มาของความคิดในการสร้างผลงานและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยความภาคภูมิใจ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนชอบและเห็นประโยชน์ด้านศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ - เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างมีความสุข - สร้างผลงานที่เกิดจากความคิดของตนเองได้ (ช่วงชั้นที่ 1 - 2 จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ชิ้น และช่วงชั้นที่ 3 - 4 จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ชิ้น) พร้อมทั้งอธิบายที่มาของความคิดในการสร้างผลงานและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยความภาคภูมิใจ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนชอบและเห็นประโยชน์ด้านศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ - เข้าร่วมกิจกรรมในหรือนอกสถานศึกษาตามที่ได้รับมอบหมายโดยมีผู้ชี้แนะ กำกับควบคุม - สร้างผลงานที่เกิดจากความคิดของตนเอง (ช่วงชั้นที่ 1 - 2 จำนวน 1 ชิ้น และช่วงชั้นที่ 3 - 4 จำนวน 1 - 2 ชิ้น) แต่อธิบายที่มาของความคิดในการสร้างผลงานและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่ชัดเจน
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่ชอบหรือไม่เห็นประโยชน์ด้านศิลปะ ด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการ - ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา หรือ - ไม่สามารถสร้างผลงานที่เกิดจากความคิดของตนเองได้

2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น กตัญญูทักท้วงต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และเป็นคนดีของสังคม มีประเด็นการประเมินดังนี้

2.1 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร ประเมินจาก

ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งระบุไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งแต่ละคุณลักษณะได้มีการนิยามไว้ชัดเจน ดังนี้

คุณลักษณะ การแสดงออก

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชู ความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต ผู้เรียนปฏิบัติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด

3. มีวินัย ผู้เรียนปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4. ใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ มีความเพียรพยายามในการเรียนรู้และเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. อยู่อย่างพอเพียง ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทুমเทกำลังกาย กำลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบและมีความภาคภูมิใจในผลงาน

คุณลักษณะ การแสดงออก

7. รักความเป็นไทย ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวที ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8. มีจิตสาธารณะ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยมีประเด็นการพิจารณาดังนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ครบทั้ง 8 คุณลักษณะ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบ 8 ประการ - มีคุณลักษณะบางประการ โดดเด่นจนเป็นลักษณะเฉพาะตนและเป็นแบบอย่างที่ดีจนได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบ 8 ประการ - มีคุณลักษณะบางประการ โดดเด่น ได้รับการยอมรับจากเพื่อน และครูอาจารย์ภายในสถานศึกษา
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบ 8 ประการ โดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ครบ 8 ประการ ตามกฎเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยมี 1 - 2 คุณลักษณะต้องได้รับการชี้แนะ กำกับ ควบคุมหรือดูแลต่อเนื่อง
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ครบ 8 ประการ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีมากกว่า 2 คุณลักษณะที่ต้องได้รับการชี้แนะ กำกับ ควบคุมหรือดูแลต่อเนื่อง

2.2 เอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทเวที ประเมินจาก

ผู้เรียนแสดงออกถึงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ด้อยโอกาสหรืออ่อนแอกว่า ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นหรือมีส่วนร่วมที่แสดงถึงความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม แสดงความกตัญญูทเวที โดยประพฤติตนถูกต้องเหมาะสม เอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือกิจการงาน ตอบแทนผู้มีพระคุณ ประพฤติตนเป็นนักเรียนที่ดี โดยแสดงความสุภาพ นอบน้อม โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มุ่งมั่นในการเรียน ดูแลรักษาสถานที่ สิ่งของทั้งส่วนรวม และส่วนตัว ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

2.2.1 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

2.2.2 การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ (หมายรวมถึง ผู้ปกครองและผู้มีพระคุณ)

2.2.3 การเป็นนักเรียนที่ดี

2.2.4 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบทั้ง 4 ด้านตามประเด็นการพิจารณา โดยมีความโดดเด่น ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และด้านอื่นอีก 1 ด้าน
4	- ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบทั้ง 4 ด้านตามประเด็นการพิจารณา โดยมีความโดดเด่น ในด้านใดด้านหนึ่งอีก 1 ด้าน
3	- ผู้เรียนมีคุณลักษณะครบทั้ง 4 ด้านตามประเด็นการพิจารณา โดยปฏิบัติตามกฎ เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2	- ผู้เรียนมีคุณลักษณะไม่ครบทั้ง 4 ด้าน โดยมี 1 - 2 ด้าน ต้องได้รับการชี้แนะ กำกับ ควบคุมหรือดูแลอย่างต่อเนื่อง
1	- ผู้เรียนมีคุณลักษณะไม่ครบทั้ง 4 ด้าน โดยมี 3 - 4 ด้านต้องได้รับการชี้แนะ กำกับ ควบคุมหรือดูแลอย่างต่อเนื่อง

2.3 ขอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ประเมินจาก

ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนอย่างสุภาพ ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเข้าใจ เห็นประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขอมรับและเห็นความงาม ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น กฎกติกาแห่งกิริยามารยาท การแต่งกาย ภาษาพูด ภาษาเขียน

ศาสนา พิธีกรรม ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น และสามารถแก้ปัญหา อยู่ร่วมกัน ได้ด้วยความเข้าใจ ที่ถูกต้อง มีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

2.3.1 การแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเข้าใจ

2.3.2 การแสดงมารยาทที่เหมาะสมตามวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

2.3.3 การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

2.3.4 การปรับตัวและร่วมกิจกรรมตามบริบททางวัฒนธรรมและสังคม

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พุดคุยกันด้วยความสุภาพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี - แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ - เห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม - ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคม ท้องถิ่นและปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ เป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถแนะนำ ใ้มน้ำวผู้อื่นให้เข้าใจได้
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พุดคุยกันด้วยความสุภาพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี - แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ - เห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมปรับตัว - ร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสังคม ท้องถิ่นและปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พุดคุยกันด้วยความสุภาพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี - แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ - เห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่แตกต่าง และร่วมกิจกรรมที่แตกต่างทางวัฒนธรรมตามทีสถานศึกษาจัดขึ้นด้วยความเต็มใจ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พุดคุยกันด้วยความสุภาพ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดีเป็นบางครั้ง - แสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ โดยต้องมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม - เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นปัญหา และร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เมื่อมีความจำเป็น
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่สามารถแสดงความคิดเห็น หรือพุดคุยกันด้วยความสุภาพ ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี หรือ - แสดงมารยาทที่ไม่เหมาะสม ไม่ให้เกียรติกันและกัน เช่น แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ หรือ - ไม่เห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่แตกต่าง ไม่ยอมรับกิจกรรมที่แตกต่างทางความคิด/วัฒนธรรม

2.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประเมินจาก

ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องชัดเจน รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ผลกระทบในการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เข้าร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ โดยมีประเด็นการพิจารณาดังนี้

2.4.1 การตระหนัก รู้คุณค่า ของสิ่งแวดล้อม

2.4.2 การร่วมอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน สิ่งแวดล้อม เห็นประโยชน์และผลกระทบของสิ่งแวดล้อม - เข้าร่วมกิจกรรม โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และบำรุงรักษาสาธารณสมบัติด้วยความเต็มใจ เป็นแบบอย่างที่ดี สาธารณชนให้การยอมรับและแนะนำ ชักชวนเพื่อนร่วมรณรงค์ หรือทำกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน สิ่งแวดล้อม เห็นประโยชน์และผลกระทบของสิ่งแวดล้อม - เข้าร่วมกิจกรรม โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และบำรุงรักษาสาธารณสมบัติด้วยความเต็มใจ และแนะนำ ชักชวนเพื่อนร่วมรณรงค์หรือทำกิจกรรม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและ ไม่ปฏิบัติในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน สิ่งแวดล้อมเห็นประโยชน์และผลกระทบของสิ่งแวดล้อม - เข้าร่วมกิจกรรมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและบำรุงรักษาสาธารณสมบัติด้วยความเต็มใจ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน สิ่งแวดล้อม โดยต้องมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม - เข้าร่วมกิจกรรมโครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม ขาดการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และ ไม่ปฏิบัติในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน สิ่งแวดล้อม และ ไม่เห็นประโยชน์และผลกระทบของสิ่งแวดล้อม หรือ - ไม่เข้าร่วมกิจกรรม โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมตามที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประเมินจาก

ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ รอบตัว มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถาม เพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน และสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน มีประเด็นการประเมินดังนี้

3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ รอบตัว ประเมินจาก

ผู้เรียนแสดงออกถึงความชอบอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มีความตั้งใจและต้องการที่จะอ่าน มีการแสดงออกเป็นเวลานาน เห็นได้จากการอ่านหนังสือทุกที่เมื่อมีเวลาและโอกาส ต้องการจะอ่านเองโดยไม่มีต้องบังคับ พอใจที่จะอ่านอย่างไม่มีการสิ้นสุด และมีทัศนคติทางบวกเกี่ยวกับการอ่าน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มด้วยตนเองตามความสนใจ รู้จักค้นหาความรู้จากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ รอบตัว โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

3.1.1 การอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทุกที่เมื่อมีเวลาและโอกาส

3.1.2 การยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์จากห้องสมุด หรือแหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติม

3.1.3 กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มด้วยตนเองตามความสนใจ

3.1.4 ผลงานจากการค้นหาความรู้จากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ หรือสื่อต่าง ๆ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง หรือมากกว่า - ยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สิ่งพิมพ์จากห้องสมุด หรือแหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติมเอง มากกว่า 3 เล่มต่อภาคเรียน - อธิบายวิธีการสืบค้นความรู้ที่ตนสนใจหรือต้องการอย่างมีขั้นตอน - มีผลงานอันเกิดจากการค้นหาความรู้
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สัปดาห์ละ 3 - 4 ชั่วโมง - ยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์จากห้องสมุด หรือแหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติมเอง 2 - 3 เล่ม ต่อภาคเรียน - อธิบายวิธีการสืบค้นความรู้ที่ตนสนใจหรือต้องการอย่างมีขั้นตอน - มีผลงานอันเกิดจากการค้นหาความรู้จากห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ 2 ชิ้น ต่อภาคเรียน
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง - ยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์จากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติมเอง 1 เล่ม ต่อภาคเรียน - มีผลงานอันเกิดจากการค้นหาความรู้จากห้องสมุด 1 ชิ้น /ภาคเรียน

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง - ยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์ จากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติมตามที่ครูกำหนด - ค้นหาความรู้โดยมีครูหรือเพื่อนคอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม - ผลงานจากการค้นคว้าไม่สมบูรณ์และไม่ถูกต้อง
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ สัปดาห์ละน้อยกว่า 1 ชั่วโมง หรือ - ไม่ยืมหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์ จากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ไปอ่านเพิ่มเติม หรือ - ไม่รู้วิธีสืบค้น ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ หรือ - ไม่มีผลงานจากการค้นหาความรู้เพิ่มเติม

3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้ ประเมินจาก ผู้เรียนสามารถอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตาม หลักเกณฑ์การอ่าน อ่านได้อย่างคล่องแคล่ว และสามารถจับประเด็นเนื้อหาที่อ่านได้ สามารถ จับประเด็นใจความหลักจากสิ่งที่ฟังได้อย่างถูกต้องครบถ้วน สามารถสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัวแล้ว สรุปเป็นความรู้ได้ สามารถกำหนดประเด็นในการพูดคุย ชักถาม แสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับผู้อื่นได้ และสามารถเขียนถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึนึกคิด เรื่องราวตลอดจนประสบการณ์ ต่าง ๆ ไปสู่ผู้อื่นได้ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

3.2.1 ความสามารถในการอ่านหนังสือ บทความ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

3.2.2 ความสามารถในการจับประเด็นใจความหลักจากสิ่งที่ฟัง

3.2.3 ความสามารถในการสังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัวแล้วสรุปเป็นความรู้ได้

3.2.4 ความสามารถในการพูดคุย ชักถาม แสดงความคิดเห็น หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้อื่นได้

3.2.5 ความสามารถในการเขียนถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึนึกคิด เรื่องราว ตลอดจน ประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้อื่นได้

3.2.6 ความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- ผู้เรียนสามารถทำได้ครบทุกรายการตามประเด็นการพิจารณา โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้
4	- ผู้เรียนสามารถทำได้ 4 - 5 รายการตามประเด็นการพิจารณา โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้
3	- ผู้เรียนสามารถทำได้ 3 รายการตามประเด็นการพิจารณา โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้
2	- ผู้เรียนสามารถทำได้เพียง 2 รายการตามประเด็นการพิจารณา โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้
1	- ผู้เรียนสามารถทำได้เพียง 1 รายการตามประเด็นการพิจารณา โดยมีร่องรอยหลักฐานชัดเจน สามารถตรวจสอบได้

3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน ประเมินจาก

ผู้เรียนจับคู่หรือจับกลุ่มกับเพื่อนเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หนองค์ความรู้ และวิธีการเรียนรู้ระหว่างกัน แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

3.3.1 การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม

3.3.2 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการเรียนรู้ในกลุ่ม

3.3.3 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ภายในกลุ่ม

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มโดยตลอดจนงานสำเร็จลุล่วงเป้าหมายเป็นแบบอย่างที่ดี - แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อธิบายความรู้และวิธีการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน เต็มใจ และไม่ปิดบังข้อมูล - รับผิดชอบงานของตนตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยตลอดจนงานสำเร็จลุล่วงเป้าหมาย - แลกเปลี่ยนความคิดความเห็น อธิบายความรู้และวิธีการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน เต็มใจ และไม่ปิดบังข้อมูล - รับผิดชอบงานของตนตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยตลอดจนงานสำเร็จลุล่วงเป้าหมาย - แลกเปลี่ยนความคิดความเห็น อธิบายความรู้และวิธีการเรียนรู้ได้ - รับผิดชอบงานของตนตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มบางขั้นตอนจนงานสำเร็จลุล่วงเป้าหมาย - แลกเปลี่ยนความคิดความเห็น แต่อธิบายความรู้และวิธีการเรียนรู้ได้ไม่ชัดเจน - รับผิดชอบงานของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม หรือ - ไม่แลกเปลี่ยนความคิดความเห็น และไม่สามารถอธิบายความรู้และวิธีการเรียนรู้ได้ หรือ - ไม่รับผิดชอบงานของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม

3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการสื่อสาร สืบค้น และนำเสนอข้อมูล และหรือผลงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

3.4.1 ความเข้าใจในระบบและวิธีการใช้เทคโนโลยี

3.4.2 การสืบค้นความรู้และสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต

3.4.3 การใช้เทคโนโลยีในการประมวลผลข้อมูล

3.4.3 การนำเสนอผลงานหรือสร้างผลงานโดยใช้เทคโนโลยี

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีค้นหาข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่ว ตรงตามวัตถุประสงค์ - ติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว - นำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีกราฟิกออกแบบได้สอดคล้องกับเนื้อหา และน่าสนใจ เป็นแบบอย่างที่ดี ให้คำแนะนำ ชี้แนะแก่ผู้อื่นได้
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีค้นหาข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่ว ตรงตามวัตถุประสงค์ - ติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว - นำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีกราฟิกออกแบบได้สอดคล้องกับเนื้อหา และน่าสนใจ ให้คำแนะนำ ชี้แนะแก่ผู้อื่นได้
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีค้นหาข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ - ติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้ - นำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีกราฟิกออกแบบได้
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีค้นหาข้อมูลได้น้อย - ติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้โดยมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม - นำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีกราฟิก ออกแบบได้โดยมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และใช้สื่อเทคโนโลยีค้นหาข้อมูล หรือ - ไม่สามารถติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตได้ หรือ - ไม่สามารถนำเสนอผลงานโดยใช้เทคโนโลยีกราฟิกออกแบบได้ หรือนำเสนอ ผลงานได้ แต่ขาดความสอดคล้องกับเนื้อหา ไม่น่าสนใจ

4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และคิด ได้ตลอดแนว มีการจัดระเบียบความคิด ใช้เหตุและผลในการอ้างอิงแนวคิด สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู สื่อสาร โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการ

ของตนเอง มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ กำหนดเป้าหมายคาดการณ์ และตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ มีประเด็นการประเมินดังนี้

4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสาร โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด จัดกลุ่มข้อมูล จัดกลุ่มความคิด เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และสื่อสารเพื่อเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

4.1.1 ความสามารถในการสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู

4.1.2 ความสามารถในการสื่อสารเพื่อเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู

โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด และสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู - จัดกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ ได้หลายมิติ เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างมิติ จัดกลุ่มความคิดตามมิติที่กำหนด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิด โดยบอกความสัมพันธ์แต่ละมิติ - นำความรู้เดิมมาอธิบายเพื่อสรุปความรู้ใหม่ และเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยการพูดหรือเขียนได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของตนเองได้อย่างสมเหตุผล
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด และสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู - จัดกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ ได้หลายมิติ เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างมิติ จัดกลุ่มความคิดตามมิติที่กำหนด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิด โดยบอกความสัมพันธ์แต่ละมิติ - เชื่อมโยงความรู้เดิม กับความรู้ใหม่ และเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยการพูดหรือเขียน ได้หลายรูปแบบตามความคิดเห็นของตนเอง โดยมีเหตุผลประกอบ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด และสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู - จัดกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างมิติ จัดกลุ่มความคิดตามมิติที่กำหนด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิด โดยบอกความสัมพันธ์แต่ละมิติ - เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด และสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู ได้บ้าง - จัดกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ เปรียบเทียบข้อมูล จัดกลุ่มความคิดตามมิติที่กำหนด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิด - เชื่อมโยงความรู้เดิม กับความรู้ใหม่ได้บ้าง สามารถเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟังและดู โดยการพูดหรือเขียนความคิดเห็นของตนเอง โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง รายละเอียด และสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู หรือ - ไม่สามารถจัดกลุ่มข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ หรือ - ไม่สามารถเปรียบเทียบข้อมูล จัดกลุ่มความคิดตามมิติที่กำหนด หรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มความคิดไม่ได้ หรือ - ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และไม่สามารถเสนอความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู โดยการพูดหรือเขียนตามความคิดเห็นของตนเอง

4.2 นำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการนำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้ภาษาพูดหรือเขียน หรือด้วยวิธีการอื่นตามความคิดของตนเอง เช่น การอธิบาย การเขียนผังความคิด (Mind Map) การเขียนรายงาน การเขียนเรียงความ การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

4.2.1 ความสามารถในการนำเสนอรูปแบบวิธีคิด

4.2.2 ความสามารถในการนำเสนอรูปแบบวิธีแก้ปัญหา

4.2.3 ความสามารถในการใช้ภาษาหรือวิธีการอื่นสำหรับนำเสนอ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถนำเสนอรูปแบบวิธีคิด และวิธีแก้ปัญหาอย่างน่าสนใจและชัดเจน โดยการพูดหรือเขียนด้วยภาษาที่สุภาพถูกต้องตามหลักภาษา หรือโดยวิธีการอื่นตามความคิดของตนเองตรงตามวัตถุประสงค์ - มีการใช้สื่อหรือสื่อเทคโนโลยีประกอบการนำเสนอหลายรูปแบบ ทำให้ผู้อื่นเข้าใจชัดเจน และเป็นแบบอย่างที่ดี ให้คำแนะนำ ชี้แนะแก่ผู้อื่น ได้
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถนำเสนอรูปแบบวิธีคิด และวิธีแก้ปัญหาอย่างน่าสนใจ โดยการพูดหรือเขียนด้วยภาษาที่สุภาพถูกต้องตามหลักภาษา หรือโดยวิธีการอื่นตามความคิดของตนเองตรงตามวัตถุประสงค์ - มีการใช้สื่อและสื่อเทคโนโลยีประกอบการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อื่นเข้าใจ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถนำเสนอรูปแบบวิธีคิด และวิธีแก้ปัญหาโดยการพูดหรือเขียน หรือโดยวิธีการอื่นตามความคิดของตนเอง ทำให้ผู้อื่นเข้าใจ - มีการใช้สื่อหรือสื่อเทคโนโลยีประกอบการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถนำเสนอรูปแบบวิธีคิด และวิธีแก้ปัญหาโดยการพูดหรือเขียน หรือโดยวิธีการอื่น โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม - มีการใช้สื่อหรือสื่อเทคโนโลยีประกอบการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมเพียงเล็กน้อย
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่สามารถนำเสนอรูปแบบวิธีคิด และวิธีแก้ปัญหาโดยการพูดหรือเขียน ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ หรือ - ไม่มีมีการใช้สื่อหรือสื่อเทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ

4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ ประเมินจาก ผู้เรียนมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ โดยการรวบรวม ข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา คาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเน คำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมาย และกำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศ ที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนหรือโต้แย้ง โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

4.3.1 ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย

4.3.2 ความสามารถในการคาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบ

4.3.3 ความสามารถในการกำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหา

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ โดยการรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา - คาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมาย - กำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคตมาสนับสนุนหรือโต้แย้งได้หลายวิธีชัดเจนและสมเหตุผล
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ โดยการรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา - คาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมาย - กำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคตมาสนับสนุนหรือโต้แย้งได้สมเหตุผล
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ โดยการรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา - คาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมาย - กำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนหรือโต้แย้ง
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ โดยการรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลได้ โดยมีผู้คอยชี้แนะ กำกับ ควบคุม - คาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมายได้บ้าง - กำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาเอง โดยไม่ได้ใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนหรือโต้แย้ง
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่สามารถกำหนดเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ จากการรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่มี หรือ - ไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์หรือคาดคะเนคำตอบเพื่อกำหนดเป้าหมาย หรือ - กำหนดทางเลือกตัดสินใจแก้ปัญหาไม่ได้

4.4 มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสานและแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม เชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานด้วยตนเอง มีผลงานแปลกใหม่ และมีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความภาคภูมิใจ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

4.4.1 ความสามารถในการคิดริเริ่ม

4.4.2 ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสาน และแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม เชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานด้วยตนเองอย่างมีหลักเกณฑ์ - มีผลงานแปลกใหม่หลายชิ้นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น งานเขียน งานศิลปะ และงานสร้างสรรค์ - สามารถอธิบายรายละเอียดของผลงานที่คิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทั้งในและนอกสถานศึกษา
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสาน และแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม เชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานด้วยตนเองอย่างมีหลักเกณฑ์ - มีผลงานแปลกใหม่หลายชิ้นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เช่น งานเขียน งานศิลปะ และงานสร้างสรรค์ - สามารถอธิบายรายละเอียดของผลงานที่คิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและนำเสนอเผยแพร่ผลงานภายในสถานศึกษา
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสาน และแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม เชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานด้วยตนเอง - มีผลงานแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ เช่น งานเขียน งานศิลปะ และงานสร้างสรรค์ - สามารถอธิบายรายละเอียดของผลงานและนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานที่คิดขึ้นได้

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสาน และแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิมได้บ้างตามคำชี้แนะของผู้อื่น - เชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ สร้างสรรค์และพัฒนาผลงานตามคำชี้แนะของผู้อื่น เช่น งานเขียน งานศิลปะ และงานสร้างสรรค์ - อธิบายรายละเอียดของผลงานและนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานตามคำชี้แนะของผู้อื่น
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่สามารถคิดริเริ่ม รวบรวม ผสมผสาน และแตกความคิดจากเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ที่ไม่ซ้ำของเดิม หรือ - ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือผสมผสานประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ หรือ - ไม่สามารถสร้างผลงานด้านงานเขียน งานศิลปะและงานสร้างสรรค์ หรือ - ไม่สามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานด้วยตนเอง

5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ประเมินจาก

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 8 กลุ่มสาระ มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร และมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดรวมทั้งมีผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด มีประเด็นการประเมิน ดังนี้

5.1 การเรียนผลสัมฤทธิ์ทางแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับ โรงเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในทุกระดับชั้น

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
4	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 70 - 79 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
3	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 60 - 69 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
2	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 - 59 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
1	- จำนวนผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

5.2.1 ความสามารถในการสื่อสาร

- 1) การรับและส่งสาร
- 2) วัฒนธรรมในการใช้ภาษา
- 3) การเลือกใช้และบูรณาการสื่อหรือเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อการถ่ายทอด
- 4) แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และทัศนคติของตนเอง

5.2.2 ความสามารถในการคิด

- 1) การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

และคิดเป็นระบบ

- 2) การคิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ
- 3) การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง

และสังคม

5.2.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

- ปัญหาได้
- 1) การเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม
 - 2) การแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไข
 - 3) การใช้เหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ ประกอบการตัดสินใจ

5.2.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

- ทำงาน
- 1) การติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในเชิงบวกและ
 - 2) ความรับผิดชอบในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกในสังคม
 - 3) การปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม
 - 4) ความสามารถในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา
 - 5) การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

5.2.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

- ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
- 1) การใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้า เพื่อการพัฒนาตนเอง และสังคม
 - 2) การเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน
 - 3) การอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - 4) การวิเคราะห์ และเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัย

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป ผ่านการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
4	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 70 - 79 ผ่านการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
3	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 60 - 69 ผ่านการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
2	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 - 59 ผ่านการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
1	- จำนวนผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ผ่านการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

5.3 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนในภาพรวมจากการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมและการพัฒนาผู้เรียน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเขียนเรื่องหรือข้อความที่ได้จากการอ่าน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

5.3.1 ความสามารถในการอ่านของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

5.3.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

5.3.3 ความสามารถในการเขียนของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 80 ขึ้นไป ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
4	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 70 - 79 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
3	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 60 - 69 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
2	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 - 59 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
1	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ ประเมินจาก

ผู้เรียนมีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เฉลี่ยตามเกณฑ์ โดยมีประเด็นการพิจารณาดังนี้

ผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
4	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 40 - 49 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
3	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 30 - 39 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
2	- จำนวนผู้เรียนร้อยละ 20 - 29 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
1	- จำนวนผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 20 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด

6. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการทำงาน ดำเนินงานตามแผนอย่างรอบคอบ เอาใจใส่ มานะ พากเพียร มีการตรวจสอบทบทวนการทำงานเป็นระยะ ๆ งานที่ดำเนินการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดจนสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต สามารถบอกแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ มีประเด็นการประเมินดังนี้

6.1 วางแผนการทำงาน และดำเนินการจนสำเร็จ ประเมินจาก

ผู้เรียนทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยมีความสามารถในการวางแผนการทำงาน ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด มีการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงานเป็นระยะ ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรคในการทำงาน งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ และปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

6.1.1 การวางแผนการทำงาน

6.1.2 การดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด

6.1.3 การตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงาน

6.1.4 การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

6.1.5 การมีการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานที่ชัดเจนเป็นระบบ - ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน - มีการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงานเป็นระยะ ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน - ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีคุณภาพผลงานเป็นแบบอย่างที่ดี - มีการตรวจสอบปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานชัดเจนเป็นระบบ - ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน - มีการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงานเป็นระยะ ๆ จนงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีคุณภาพ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานที่ชัดเจนเป็นระบบ - ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดเป็นขั้นตอน - มีการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงานจนงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม - มีการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด และมีการตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุงแก้ไขการทำงาน จนงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่มีการวางแผนการทำงาน หรือ - ไม่สามารถทำงานอย่างเป็นขั้นตอน หรือ - ขาดการติดตามตรวจสอบ ทบทวน ปรับปรุง แก้ไขการทำงาน หรือ - งานไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความรู้สึกพึงพอใจและชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ และพากเพียร มีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และมุ่งมั่นพัฒนางานให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และรู้สึกชื่นชมต่อผลสำเร็จของผลงาน โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

6.2.1 ความเต็มใจและพึงพอใจในต่อการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

6.2.2 การปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ พากเพียร และละเอียดรอบคอบ

6.2.3 การยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

6.2.4 ความมุ่งมั่นพัฒนางานของตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

6.2.5 ความรู้สึกชื่นชมและภาคภูมิใจต่อผลสำเร็จของผลงาน

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเต็มใจ พึงพอใจ และชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย - ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ พากเพียร และมีความละเอียดรอบคอบในการทำงานทุกขั้นตอน - ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้อื่น - มีการปรับปรุง และพัฒนางานของตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ผลงานเป็นแบบอย่างที่ดี ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย - มีความรู้สึกชื่นชมต่อผลสำเร็จของผลงาน
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเต็มใจ พึงพอใจ และชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย - ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ พากเพียร และมีความละเอียดรอบคอบในการทำงานทุกขั้นตอน - ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้อื่น - มีการปรับปรุง และพัฒนางานของตนเองเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ - มีความรู้สึกชื่นชมต่อผลสำเร็จของผลงาน
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเต็มใจ พึงพอใจ และชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย - ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ พากเพียร และมีความละเอียดรอบคอบในการทำงานเกือบครบทุกขั้นตอน - ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้อื่น

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการปรับปรุง และพัฒนางานของตนเองเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ - มีความรู้สึกชื่นชมต่อผลสำเร็จของผลงาน
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเต็มใจ ฟังพอใจ และชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย - ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น ตั้งใจ พากเพียร และมีความละเอียดรอบคอบในการทำงานบางขั้นตอน - ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้อื่น - มีการปรับปรุง และพัฒนางานของตนเองเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์โดยมีผู้อื่นเฝ้ากำกับ ควบคุม - มีความรู้สึกชื่นชมต่อผลสำเร็จของผลงานบางส่วน
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน ไม่ฟังพอใจ หรือชื่นชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายหรือผลงานสำเร็จเป็นบางส่วน หรือ - ไม่มีความกระตือรือร้น ตั้งใจ หรือ พากเพียรปฏิบัติงาน หรือ - ไม่ยอมรับในคำวิพากษ์ วิจารณ์ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้อื่น หรือ - ไม่มีการปรับปรุง และพัฒนางานของตนเองเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประเมินจาก

ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎ ข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน มีความสามารถในการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มและปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือ แสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ ประสานการทำงาน ปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุผลสำเร็จ โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้

6.3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะ

6.3.2 ความสามารถในการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

6.3.3 การแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน

6.3.4 การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

6.3.5 การมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถประสานการทำงานร่วมกับหมู่คณะจนบรรลุ

ผลสำเร็จ

ระดับคุณภาพ (ช่วงชั้นที่ 1 - 4)

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะครบทุกชั้นตอน - สามารถทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มและปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ - แสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน - เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถประสานการทำงานร่วมกับหมู่คณะจนบรรลุผลสำเร็จ
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะครบทุกชั้นตอน - สามารถทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มและปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - แสดงความคิดเห็น ได้อย่างมีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน - เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - มีมนุษยสัมพันธ์สามารถประสานการทำงานร่วมกับหมู่คณะจนบรรลุผลสำเร็จ
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะเกือบครบทุกชั้นตอน - สามารถทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มและปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - แสดงความคิดเห็นได้และยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน - เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับหมู่คณะจนบรรลุผลสำเร็จ
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะบางชั้นตอน - ทำงานโดยไม่ใช้กระบวนการกลุ่มและไม่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - แสดงความคิดเห็นหรือยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน โดยมีผู้ชี้แนะ กำกับ ควบคุม - มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถทำงานร่วมกับหมู่คณะได้
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกับหมู่คณะ หรือ - ทำงานโดยไม่ใช้กระบวนการกลุ่มและไม่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือ - ไม่แสดงความคิดเห็นและไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน หรือ - ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับหมู่คณะ

6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ
ประเมินจาก

ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต สามารถบอกแหล่งข้อมูล และแสวงหา
ความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ เพื่อนำเสนอให้ผู้อื่นเห็นประโยชน์และคุณค่า โดยมีประเด็น
การพิจารณา ดังนี้

6.4.1 ความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต

6.4.2 การบอกแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพสุจริตที่ตนเองสนใจ

6.4.3 การแสวงหาความรู้ในอาชีพสุจริตที่ตนเองสนใจ

6.4.4 ความรู้ความเข้าใจในอาชีพสุจริตที่ตนเองสนใจ

6.4.5 การแนะนำ ชักชวน อาชีพสุจริตที่ตนเองสนใจให้ผู้อื่นเห็นประโยชน์และ

คุณค่า

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
5	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่ดี และสนับสนุนอาชีพสุจริตได้อย่างกว้างขวาง ยึดมั่น ในแนวทางการประกอบอาชีพสุจริต - บอกแหล่งข้อมูลทางเกี่ยวกับอาชีพสุจริตได้หลากหลาย - ศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจเป็นประจำ - เชิญชวน แนะนำ นำเสนอ ประโยชน์ คุณค่าและความสำคัญของอาชีพที่ตนเอง สนใจเพื่อให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของอาชีพสุจริตที่ตนเองสนใจ - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจเมื่อมีโอกาสทุกครั้ง
4	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่ดีและสนับสนุนอาชีพสุจริตได้อย่างกว้างขวาง ยึดมั่น ในแนวทางการประกอบอาชีพสุจริต - บอกแหล่งข้อมูลทางเกี่ยวกับอาชีพสุจริต - ศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ - เชิญชวน แนะนำ นำเสนอ ประโยชน์ คุณค่าและความสำคัญของอาชีพที่ตนเอง สนใจเพื่อให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าและความสำคัญของอาชีพที่ตนเองสนใจ - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจเมื่อมีโอกาสเป็นบางครั้ง
3	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความรู้สึกที่ดีและสนับสนุนอาชีพสุจริตได้อย่างกว้างขวาง ยึดมั่น ในแนวทางการประกอบอาชีพสุจริต - บอกแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพสุจริตได้

ระดับ	คำอธิบายระดับคุณภาพ
	<ul style="list-style-type: none"> - ศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจตามที่สถานศึกษากำหนด
2	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความรู้สึที่ดีและสนับสนุนอาชีพสุจริต ยึดมั่นในแนวทางการประกอบอาชีพสุจริต - บอกแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพสุจริต ศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ โดยมีผู้อื่นชี้แนะ - เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจตามที่สถานศึกษากำหนด โดยมีผู้อื่นชี้แนะ กำกับ ควบคุม
1	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนแสดงความรู้สึที่ดีและสนับสนุนอาชีพสุจริต แต่ไม่มีความจริงจังในการแสดงออก หรือ - ไม่สามารถศึกษา ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลความรู้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ หรือบอกแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพสุจริตได้ หรือ - ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ตนเองสนใจ

สรุปได้ว่า แนวทางการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มี 6 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ ในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ได้แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดให้คุณภาพระดับ 5 จะเน้นถึงความโดดเด่นของเรื่องนั้น ๆ ที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ คุณภาพระดับ 4 เป็นคุณภาพที่เกิดขึ้นที่ขยายผลในวงกว้างออกไปยังกลุ่มเพื่อน คุณภาพระดับ 3 เป็นค่ากลางที่ผู้เรียนหรือครู หรือผู้บริหารสถานศึกษาควรบรรลุตามเกณฑ์ คุณภาพระดับ 2 หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นไม่สามารถบรรลุถึงค่ากลาง หากเป็นด้านผู้เรียนจะสามารถทำได้โดยต้องมีผู้อื่นชี้แนะ กำกับ ควบคุม และคุณภาพระดับ 1 หมายถึง ไม่มีการดำเนินการ ไม่ได้ทำ หรือทำไม่ได้ ควรต้องแก้ไขโดยด่วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

สตีเฟน (Stephen. 2005 : 338 - 356) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำที่มีต่อผลผลิตทางการศึกษา พบว่า ความเป็นผู้นำเป็นปัจจัยในการสร้างความสำเร็จของผลผลิตทางการศึกษา เกิดจากผู้อำนวยการที่ได้รับการฝึกฝนภาวะผู้นำมาจากบทบาทของครูใหญ่ รองครูใหญ่ หัวหน้ากลุ่มสาระวิชา และครูผู้สอนในแต่ละกลุ่ม และเกิดจากการฝึกฝนความเป็นมืออาชีพ

ฮันส์ (Hults. 2008 : 2000) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลปาดริโอ ประเทศเม็กซิโก เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำผลการวิจัยไปอธิบายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับ 1) การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ (Shared Vision) 2) การแลกเปลี่ยนการตัดสินใจ (Shared Decision-making) 3) การแลกเปลี่ยนการเป็นผู้นำ (Shared Leadership) และ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Shared Knowledge) ทุกคนในโรงเรียนจะได้รับการมอบอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการแลกเปลี่ยนทั้ง 4 กระบวนการ การดำเนินการที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์จะต้องทำการตรวจสอบโดยใช้การตรวจสอบแบบ 3 เสา ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายจนกระทั่งได้แนวทางช่วยส่งเสริมทางด้านการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการกำหนดลักษณะการนำของผู้บริหารโรงเรียน

เพนทาลีโอ (Pantaleo. 2008 : 32) ได้ศึกษาการประเมินรูปแบบของความพึงพอใจของภาวะผู้นำสำหรับบทบาทของศึกษานิเทศก์ในโรงเรียนท้องถิ่น จากการตัดสินใจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ทฤษฎีของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบาส แบบแผนของวูมและเขตตัน ร่วมกับการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการปรับปรุงสภาพการณ์ทั่วไปและการเป็นตัวแทนทางด้านวิชาการ การศึกษานี้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแง่บวก ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำมีผลต่อการว่าจ้างผู้บริหารในเขตต่าง ๆ และพัฒนาศึกษานิเทศก์ โดยมีรูปแบบของภาวะผู้นำกับความพอใจของชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดระบบสนับสนุนในแง่บวกและนักเรียนมีผลการเรียนที่ดี

จิตเทนต์ (Gitten. 2009 : 32) ได้ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจในการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐเวอร์จิเนีย โดยมุ่งเน้นการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิสัยทัศน์ อิทธิพลการปรับตัว การกระตุ้น การปรับตัว การปรับตัวของมนุษย์ และคุณค่าในการปรับตัว จากหัวหน้าภาควิชาและสมาชิก ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าและสมาชิกมีความเข้าใจในการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างความเข้าใจของสมาชิกกับความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าภาควิชาในด้านวิชาการ

งานวิจัยในประเทศ

ศุภกิจ สานุสัจย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยภาพรวมพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการสร้างแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นชาวปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการสร้างบารมี ตามลำดับ

วันชัย ชงชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานใน โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ส่งผลกระทบต่อบริหารงานงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในภาพรวม และเมื่อพิจารณาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ

สมพร เมืองแป้น (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนไม่แตกต่างกัน มีความต่างกันในเรื่องของขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา ในส่วนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยรวมและรายด้านในระดับมากกับการบริหารเชิง กลยุทธ์ในสถานศึกษา

มนัสนันท์ บุญรักษ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านความเสน่ห์หา ด้านการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคล ด้านการคล้อย และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านสถานะของอาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานด้านนโยบายและการบริหารงานองค์กร ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

ด้านลักษณะของงาน ด้านวิธีการปกครองและบังคับบัญชา ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความสำเร็จของงาน และด้านสภาพการทำงาน สรุปรวภาวะผู้นำด้านการคล้อย ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายบุคคลของผู้บริหารส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

ชนิษฐา อุ๋นวิเศษ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนครเขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีสถานภาพและปฏิบัติงานในโรงเรียนที่แตกต่างกันโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการคำนึงถึงเอกบุคลิก ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการบริหารงานแบบเฉย ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน และเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนที่ควรได้รับการพัฒนา ส่วนองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่ควรได้รับการพัฒนา คือ ด้านความคาดหวังที่ทำนาย และด้านการมีค่านิยมร่วมกัน

ปราณี อธิคมานนท์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาศถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภูมิภาคตะวันตก พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความสามารถส่วนตัว การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายคน การคล้อย และการกระตุ้นการใช้ปัญญา การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาศถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านระบบบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาศถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภูมิภาคตะวันตก โดยภาพรวม

วัลลภ สุขประเสริฐ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 พบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติงานวิชาการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานด้านหลักสูตร งานด้านการประเมินผู้เรียน งานด้านการประกัน

คุณภาพภายใน ยกเว้นงานด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินคุณภาพภายนอก ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยภาพรวมและแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับดี ยกเว้นมาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 5 อยู่ในระดับพอใช้ การบริหารงานวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านกระบวนการเรียนรู้ และด้านการ ประเมินผู้เรียนมีผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอกในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

กนกวรรณ วิเชียรเขต (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การสร้างบารมี การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การกระตุ้นเขาแก้ปัญหา และการสร้างแรงบันดาลใจ พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การคัดเลือก การศึกษาหาทางเลือก การนิยามปัญหา และการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านในระดับมากทุกด้าน ค่าความสัมพันธ์ที่มีมาก คือ ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงโดยรวมกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม รองลงมา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจกับพฤติกรรมการตัดสินใจ ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบารมีกับพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม มีค่าความสัมพันธ์น้อยที่สุด

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีผลต่อคุณภาพการบริหารงานขององค์กร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้ประกอบในการศึกษาภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน